

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут економіки та менеджменту
Кафедра прикладної економіки

Єфімчук Микола Володимирович

УДК 65.011.46:338.23

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**Шляхи підвищення економічної ефективності функціонування
газовидобувних підприємств**

Бізнес-економіка

(назва освітньої програми)

051 - Економіка

(шифр і назва спеціальності)

Єфімчук М.В.

(підпис ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник к.е.н., доц. Савко Оксана Ярославівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Бережницька У.Б.

(підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

Гобир І.Б.

(підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2024

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
 Інститут Економіки і менеджменту
 Кафедра прикладної економіки
 Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

“ ___ ” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Студенту _____

Єфімчуку Миколі Володимировичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Тема магістерської роботи Шляхи підвищення економічної ефективності функціонування газовидобувних підприємств

1. Затверджена наказом ректора університету від “01” грудня 2023 р. № 664/7

2. Термін здачі студентом закінченої роботи 10 січня 2024 р.

3. **Вихідні дані роботи** фінансові та звітні дані ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти»

4. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)**

Вступ

Розділ 1. Теоретико-методичні основи дослідження економічної ефективності підприємства

Розділ 2. Аналіз та оцінка економічної ефективності діяльності газовидобувних підприємств

Розділ 3. Шляхи та напрями підвищення економічної ефективності газовидобувних підприємств

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

5. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**

рис 1.1 - Зовнішні фактори, що впливають на економічну ефективність підприємства; рис 1.2 –

Внутрішні фактори, які мають вплив на економічну ефективність діяльності підприємства,

рис. 2.1 – Частка ринку приватних газовидобувних компаній України за 2022 рік; рис. 2.2 –

Обсяги видобутку та споживання природного газу в Україні за 2018-2022 роки, рис 2.3 –

Динаміка техніко-економічних показників ТОВ Прикарпатська енергетична компанія" за

2020-2022 роки; рис.2.4 – Динаміка основних техніко-економічних показників ТОВ

«Горизонти» за 2020-2022 роки; рис. 2.5 – Аналіз показників ліквідності і платоспроможності

ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки; рис. 2.6 – Динаміка показників рентабельності ТОВ

«Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки; рис 2.7 – Динаміка показників

ефективності витрат ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки; рис. 2.8 –

Динаміка показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Прикарпатська

енергетична компанія» за 2020-2022 роки; рис. 2.9 – Динаміка показників рентабельності ТОВ

«Горизонти» за 2020-2022 роки; рис 2.10 – Динаміка показників ефективності використання витрат ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки; рис 2.11 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки; рис. 3.1 – Фактори аналізу зовнішнього середовища за технологією PEST-аналізу; рис. 3.2 – Шляхи підвищення ефективності газовидобувних підприємств

6. Дата видачі завдання “14” листопада 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер і назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів магістерської роботи	Примітка
ВСТУП	01.09.2023	виконано
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	30.10.2023	виконано
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	15.12.2023	виконано
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	25.12.2023	виконано
ВИСНОВКИ	10.01.2024	виконано

Студент _____

(підпис)

Єфімчук М.В.

(розшифровка підпису)

Керівник роботи _____

(підпис)

Савко О. Я.

(розшифровка підпису)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Сутність економічної ефективності підприємства	12
1.2. Фактори впливу на економічну ефективність діяльності підприємства.....	16
1.3. Методичні підходи до аналізу економічної ефективності підприємств	20
Висновки за розділом 1	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	28
2.1. Загальна характеристика діяльності газовидобувних підприємств	28
2.2. Аналіз основних техніко економічних показників діяльності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти»	33
2.3 Аналіз показників ліквідності та платоспроможності газовидобувних підприємств.....	39
2.4 Аналіз показників ефективності діяльності газовидобувних підприємств	43
Висновки за розділом 2	56
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	58
3.1 Стратегічний аналіз діяльності газовидобувних підприємств	58

					МР.ЕКМ-33.00.00.000.ПЗ			
Змн.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата				
Розроб.		Єфімчук М.В.			Шляхи підвищення економічної ефективності функціонування газовидобувних підприємств.	Літ.	Арк.	Акрушів
Перевір.		Савко О.Я.						93
Рецензент		Гобир І.Б..				ІФНТУНГ, ЕКМ-22-1		
Н. контр.		Паневник Т.М..						
Затверд.		БережницькаУ.Б						

3.2. Шляхи та напрями підвищення ефективності діяльності газовидобувних підприємств	62
Висновки за розділом 3	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	77

						Арк.
						6
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РЕФЕРАТ

У роботі проведено дослідження економічної ефективності приватних газовидобувних підприємств, які здійснюють свою діяльність на території Львівської та Івано-Франківської областей.

Метою магістерської роботи є дослідження економічної ефективності газовидобувних підприємств і на цій основі формування шляхів та напрямів її підвищення. Відповідно до мети роботи були сформовані та виконанні такі завдання:

- визначити сутність економічної ефективності підприємства;
- охарактеризувати методичні підходи та показники для оцінки економічної ефективності підприємств;
- здійснити загальний аналіз діяльності газовидобувних підприємств, які працюють в Україні;
- провести аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти»;
- проаналізувати показники ефективності діяльності газовидобувних підприємств ;
- сформулювати шляхи та напрями підвищення економічної ефективності діяльності газовидобувних підприємств.

У магістерській роботі використано загально-наукові методи: аналізу, таблицій та графічний, узагальнення, синтезу, порівняння, систематизації.

Отримані результати можуть використовуватись газовидобувними підприємствами при вивченні фінансово-економічного стану, при формування напрямів їх майбутнього розвитку.

Ключові слова: економічна ефективність, газовидобувні підприємства, методи, інновації, стратегічний аналіз.

ABSTRACT

In the work, a study of the economic efficiency of private gas production enterprises, which carry out their activities in the territory of Lviv and Ivano-Frankivsk regions, was carried out.

The purpose of the master's work is to study the economic efficiency of gas production enterprises and, on this basis, to form ways and directions for its improvement. In accordance with the purpose of the work, the following tasks were formed and performed:

- Recognize the essence of economic efficiency of the enterprise;
- characterize methodical approaches and indicators for evaluating the economic efficiency of enterprises;
- carry out a general analysis of the activities of gas production enterprises operating in Ukraine;
- analyze the technical and economic indicators of Prykarpatska Energy Company LLC and Horizont LLC;
- analyze performance indicators of gas production enterprises;
- to form ways and directions of increasing the economic efficiency of gas production enterprises.

The master's thesis used general scientific methods: analysis, tabular and graphic, generalization, synthesis, comparison, systematization.

The obtained results can be used by gas-producing enterprises when studying the financial and economic situation, when forming the directions of their future development.

Keywords: economic efficiency, gas production enterprises, methods, innovations, strategic analysis.

ВСТУП

Високий динамізм зовнішнього середовища, постійний контроль та підвищення економічної ефективності є невідомою складовою діяльності підприємства. Від уміння суб'єкта господарювання адаптуватись до факторів зовнішнього та внутрішнього середовища залежить рівень ефективності його діяльності, частка на ринку, конкурентоспроможність, а отже і його кінцевий фінансовий результат.

Економічна ефективність досліджує абсолютний розмір показників, економічне використання ресурсів, закладених у бізнес-процеси, ефективність бізнес-процесів і ефективність продукції та підприємства загалом.

У процесі діяльності частина суб'єктів господарювання зазнають збитків і від наявних фінансових запасів, тривалості збиткової діяльності, факторів середовища залежить чи такі підприємства ліквідовуються, чи продовжують працюювати виходячи на новий рівень та покращуючи свої фінансово-економічні показники. Виходячи з цього особливо гостро постає проблема у вивченні та управлінні економічною ефективністю підприємства з метою її підвищення. Не є виключенням і газовидобувні підприємства, функціонування котрих має значний вплив на економіку країни, забезпечуючи усіх споживачів природних газом, створюючи робочі місця та сплачуючи значні розміри податкових платежів, близько 5% загальних надходжень до бюджету отримує держава тільки від рентних платежів. Тому дослідження економічної ефективності таких суб'єктів господарювання є актуальним.

Серед науковців, які вивчають різні аспекти економічної ефективності підприємств в залежності від особливостей їх функціонування, підходи, методи та показники для оцінювання ефективності слід виділити таких: Андрійчук В.Г., Баглаєва Н. С., Демченко А. О., Кравчук А. В., Момот О. І., Паламаренко Я. В., Перерва П. Г., Полегенька М. А., Савицька О. М., Салабай В. О., Стукан Т. М., Стрілець Є. М., Суховєєва Ю. А., Череп А. В., Чучук Ю. В. та ін., які зробили значний внесок у дослідження економічної ефективності підприємства.

Об'єктом дослідження в роботі є процеси аналізу економічної ефективності газовидобувних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та методичних положень і рекомендацій щодо аналізу та оцінювання економічної ефективності газовидобувних підприємств з метою пошуку шляхів та напрямів її підвищення.

Метою магістерської роботи є дослідження економічної ефективності газовидобувних підприємств і на цій основі формування шляхів та напрямів її підвищення. Відповідно до мети роботи були сформовані та виконанні такі завдання:

- визначити сутність економічної ефективності підприємства;
- охарактеризувати методичні підходи та показники для оцінки економічної ефективності підприємств;
- здійснити загальний аналіз діяльності газовидобувних підприємств, які працюють в Україні;
- провести аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти»;
- проаналізувати показники ефективності діяльності газовидобувних підприємств ;
- сформулювати шляхи та напрями підвищення економічної ефективності діяльності газовидобувних підприємств.

Методи дослідження: в роботі використанні загальнонаукові методи дослідження, а саме: аналізу – для визначення економічної сутності понять «ефективності», «економічна ефективність», табличний та графічні методи – для відображення результатів аналізу та їх представлення, узагальнення – для характеристики значень показників та виділення економічного їх значення, а також формування висновків, методи стратегічного аналізу, а саме PEST та SWOT- аналіз для відображення інформації про діяльність газовидобувних підприємств та факторів, які на це впливають .

Інформаційною базою для написання роботи були законодавчі та правові акти у сфері визначення та регулювання діяльності газовидобувних компаній,

статті велектронних аналітичних виданнях, праці вітчизняних та закордонних науковців, фінансова звітність підприємств.

Теоретичні положення наведені в магістерській роботі пройшли апробацію та були представлені на 2-х міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми в економіці, фінансах та управлінні», 25 жовтня 2023 року, м.Одеса та ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» 15 грудня 2023 року, м. Луцьк.

Отримані основні результати дослідження можуть використовуватись газовидобувними підприємствами при вивченні фінансово-економічного стану, при формування напрямів їх майбутнього розвитку.

Магістерська робота сформована із вступу, 3-х розділів, висновків та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність економічної ефективності підприємства

Економічна ефективність є мірою того, наскільки добре працює ринок або фірми на ньому. Існують різні аспекти ефективності. Ефективність виробництва (також відома як технічна ефективність) виникає, коли фірма виробляє певну продукцію за найнижчою собівартістю одиниці продукції з урахуванням застосованої технології.

Ефективність має універсальний характер, оскільки її визначення/вимірювання необхідне для підприємства будь-якої сфери діяльності чи то для підприємства промисловості, чи компанії, котра працює у сфері послуг чи державної установи.

У науковій літературі виокремлюють два підходи до визначення поняття «ефективність». Перший підхід розглядає ефективність як результативність діяльності тобто дає відповіді на питання:

- який результат (и) було досягнуто і за яку вартість (ціну);
- яку кількість ресурсів було витрачено і в якій кількості для отримання результатів.

Другий підхід визначає поняття «ефективність» як відношення ресурсів до витрат тобто намагається відповісти на питання: чи отриманий результат досягає поставленої мети або цілі?

Слід відмітити, що немає єдиного підходу до визначення даного поняття, оскільки його багатогранність та вплив на різні аспекти діяльності підприємства зумовлює різні підходи до трактування.

Так, Макконнелл К.Р. визначає ефективність як відношення витрат та ресурсів до виготовлених у процесі їх використання обсягів продукції, товарів чи послуг [1].

Ряд авторів, Лямець В. І., Тевяшев А. Д. Орлов П. А., Мочерний С. В., Райзберг Б. А. [2, 3, 4, 5]. визначають поняття ефективність – як співвідношення результату або ефекту виробництва до витрат суспільної праці. З поглядів В. І. Лямета, А. Д. Тевяшева ефективність не є загальною ознакою підприємства або будь-якої системи, так як не всі системи можуть бути ефективними у роботі. Автори акцентують увагу на результативності системи, здатності системи викликати ефект (результат) у процесі своєї роботи, а не лише описують систему в процесі виробництва. Таке визначення поняття «ефективність» можна використовувати до будь-якої сфери діяльності [2].

Орлов П.А. [5] вважає за доцільне визначати ефективність як відношення витрат діяльності підприємства до отриманих результатів. Оскільки це дозволяє визначити кількість витрачених ресурсів на одиницю ефекту або результату та отримати ефективність результатів функціонування системи.

Сумрін Ю.П. [6] визначає ефективність діяльності підприємства, як ефективність виробництва.

Момот О.І., Демченко А.О. [7] трактують ефективність, як індикатор розвитку та найважливіший стимул. Дана категорія має дві сторони – якісну та кількісну. Якісна – відображає сутність даного поняття, а кількісна – показує економію часу при досягненні цілей суспільного виробництва в частині відтворювального процесу і на окремих його етапах у масштабах національної економіки, окремих регіонів, сфер діяльності, галузей, підприємств.

Категорію «ефективність» Перегва П.Г., Кравчук А.В. визначають як комплексний показник економічної діяльності, який визначається найбільш оптимальним співвідношенням отриманого ефекту або результату до використаних (витрачених) ресурсів за для досягнення визначених цілей [8].

Савицька О.М. та Салабай В.О. відзначають, що ефективність показує не тільки результат, але як він був досягнутий тобто це відносний показник, який розраховується як співвідношення результату до витрат у ході функціонування підприємства [9].

Таким чином, узагальнюючи думки науковців щодо трактування поняття «ефективність» - це відношення отриманого результату до витрат різного виду ресурсів, котрі є наявними.

Залежності від мети чи цілей визначення ефективності, вона як результуючий показник діяльності будь-якого суб'єкта господарювання може бути оцінена на основі економічних показників таких як, дохід від діяльності, отриманий розмір чистого прибуку, зниження собівартості продукції за рахунок впровадження певних заходів, економія окремих ресурсів підприємства.

Економічну ефективність, зокрема, Мочерний В.В,Єрохін С.А., Каніщенко Л.О. [10] трактують як досягнення найкращих (найбільших) результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці.

Федулова Л.І. [11] вважає під економічною ефективність такий стан справ, за якого задовольняються бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої.

Ярославський А.О. визначає економічну ефективність діяльності підприємства, як результат фінансово-економічної діяльності компанії, котрий покриває усі витрати на її здійснення та має чистий прибуток, котрий залишається в розпорядженні суб'єкта господарювання [12].

Паламаренко Я. В. під «економічною ефективністю виробництва» визначає комплексне поняття, яке відображає кінцеві результати використання ресурсів за певний час, головною складовою якого може бути потреба у досягненні мети виробничо-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами суспільної праці та часу [13].

Зокрема, Полегенька М. А. [14] відзначає, що ефективність варто трактувати як поняття, котре характеризує позитивну тенденцію розвитку суб'єкта підприємницької діяльності, а забезпечення ефективності як певний процес.

Савицька О.М., Сабадай В.О. ефективність як узагальнюючий показник фінансово-економічної функціонування суб'єкта господарювання відображає використання трудових, фінансових, матеріальних, технічних ресурсів та ін. [9].

Чучук Ю.В. підкреслює, що економічна ефективність функціонування суб'єкта господарювання виражає ступінь використання ресурсів та засобів виробництва, котрі знаходяться в його розпорядженні [15].

Андрійчук В.Г стверджує, що «економічна ефективність це співвідношення між отримуваними результатами виробництва, тобто продукцією і матеріальними послугами, з одного боку, і витратами праці та засобів виробництва, з іншого боку» [19]. Підтримує цю думку Савенко Н.В.: «Економічна ефективність результат виробничої діяльності, що виражається як відношення між підсумками фінансово-економічної діяльності та витратами ресурсів» [20].

Узагальнюють визначення економічної ефективності Загородній А.Г. , Вознюк Г.Л., стверджуючи, що «економічна ефективність є результативністю економічної діяльності реалізації економічних програм та впровадження заходів, котрі характеризуються відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату» [21]

Також економічну ефективність трактують , як відносний показник, який показує співвідношення отриманого ефекту та витратами або ресурсами, котрі використані для досягнення цього ефекту.

Загалом аналізуючи підходи до розуміння сутності «економічна ефективність», науковці розуміють цю категорію як відношення результату (ефекту) до витрат або ресурсів, що були витрачені на його отримання. Таким чином критерії ефективності формуються на основі ресурсного та витратного підходів.

Виокремлюють такі види ефективності:

- ресурсну ефективність (результативність використання виробничих ресурсів: основних виробничих засобів та обігових засобів);
- витратну ефективність (результативність поточних виробничих витрат);
- витратно-ресурсну ефективність (результативність використання всієї сукупності витрат на виробництво).

Узагальнюючи підходи до трактування сутності «ефективність» та економічна ефективність» виокремлюються різні підходи до її класифікації (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1 – Види ефективності за різними класифікаційними ознаками

Класифікаційні ознаки	Види ефективності
За рівнем управління	-ефективність підприємства; - ефективність регіону; - ефективність економіки
Залежно від структури організації виробництва	-ефективність робочого місця; - ефективність виробничого підрозділу (дільниці, цеху, виробництва); - ефективність підприємства загалом.
Залежно від виду витрачених ресурсів	-ефективність використання трудових ресурсів підприємства; - ефективність використання капіталу; - ефективність використання основних виробничих засобів; - ефективність використання оборотних коштів підприємства; - ефективність використання матеріальних ресурсів.
Залежно від взаємодії системи з зовнішнім середовищем	-внутрішня; - зовнішня
За наслідками	-економічна; - соціальна; - соціально-економічна.
За метою визначення (за методом розрахунку)	-абсолютна (загальна); - порівняльна
Залежно від виду діяльності підприємства	- ефективність операційної діяльності; - ефективність інвестиційної діяльності; - ефективність фінансової діяльності.

Сформовано автором на основі [12,14, 16-18]

Сьогодні в науковій літературі наведено понад 20 класифікацій ефективності за різними ознаками. Наведена класифікація не є вичерпною, проте вона дозволяє охарактеризувати ефективність функціонування суб'єкта господарювання з різних сторін. Кожен із видів ефективності доповнює та надає певну характеристику ефективності (результативності) функціонування підприємства чи системи загалом, що дозволяє використовувати їх усі для забезпечення якісного та комплексного дослідження.

У наступному підрозділі виділемо фактори, які впливають на економічну ефективність функціонування підприємства, що дозволить підсилити проведений аналіз.

1.2 Фактори впливу на економічну ефективність діяльності підприємства

Для прийняття оптимальних та обґрунтованих управлінських рішень у галузі підвищення економічної ефективності функціонування підприємства важливо провести класифікацію факторів, що впливають на її динаміку та допоможе виявити «вагу» та пріоритетність кожного з них.

Найбільш універсальна та поширена класифікація факторів, що впливають на ефективність роботи підприємства, поділяє їх на зовнішні та внутрішні.

Відомо, що ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від зовнішніх економічних, соціальних, політичних та інших, пов'язаних з інфраструктурою, факторів. Зовнішні фактори в тій чи іншій мірі впливають на ефективність роботи будь-якого суб'єкта господарювання, хоча такі суб'єкти не в змозі активно керувати цими факторами. Проте зовнішні фактори, не контролювані з погляду однієї організації, нерідко є внутрішніми для іншої. Так, фактори, які є зовнішніми по відношенню до підприємства, можуть бути внутрішніми для уряду, національних та регіональних інститутів, асоціацій та груп впливу (рис 1.1). У свою чергу внутрішні фактори мають індивідуальний характер для кожної організації та мають перебувати під контролем керівництва.

До зовнішніх факторів, що впливають на рівень економічної ефективності, відносять цикли ділової активності та структурні зміни, так як вони радикальним чином можуть вплинути на економічну ефективність у масштабах країни. Структурні зміни впливають на економічну ефективність роботи одного підприємства, а зміна в ефективності роботи низки підприємств призводить до трансформації громадських структур. Таким чином, такі зміни є не тільки результатом, а й стимулом економічного та соціального розвитку.

Ресурси принципово важливі для підвищення ефективності виробництва, хоча вони часто недооцінюються. Найважливішими ресурсами, які приходять із зовні, виступають робоча сила, земля, сировина та енергоносії, а здатність країни виробляти, мобілізувати та ефективно використовувати їх, у свою чергу, вкрай необхідна.

Рисунок 1.1 - Зовнішні фактори, що впливають на економічну ефективність підприємства

У підвищенні ефективності виробництва окрема роль належить державі, яка має величезний вплив за допомогою законів, нормативних активів або інституційної практики, крім того, особливо важлива ефективність роботи самих державних органів.

Фактори зовнішнього середовища характеризуються [22]:

- головний фактор виникнення впливу: умови з'являються самостійно від діяльності підприємства і дій на нього;
- взаємозв'язок факторів: потужність, з якою переміна одного фактору діє на наступні фактори;
- важкість, кількість та виразність факторів, які суттєво діють на підприємство;
- динамічність: абсолютна швидкість перемінності оточення;

— невизначеність: умовна кількість інформації про се'редовище та ступінь її імовірності.

Загалом, фактори зовнішнього середовища можна ділити за характером впливу на середовище прямої та не прямої дії. Середовище прямої дії на підприємство це певні суб'єкти — споживачі, суперники, постачальники, державні органи, фінансово-кредитні організації та інші зовнішні агенти й контрагенти. Це оточення також називають сфе'рою завдань, бо на нього діють елементи, які безпосередньо пов'язані з фінансово-економічною діяльністю підприємства.

Вагомим факторами прямої дії є закони України котрі пов'язані із створенням, веденням підприємницької діяльності, регулюванням діяльності газовидобувних підприємств, майновими правами підприємств, забезпеченням безпеки праці, захист прав споживачів, про недопущення неякісної конкуренції, урядові акти й постанови, нормативні документи галузевих і територіальних органів управління, цілеспрямованих на правове та організаційне закріплення економічних взаємовідносин міждержавними власними побудовами й господарськими суб'єктами, напрацювання норм і законів їхньої поведінки (правил гри) в економічному просторі

Незважаючи на те, що окремі підприємства не можуть керувати зовнішніми факторами проте ці фактори необхідно вивчати, оскільки це дозволяє прогнозувати зміни поведінки підприємств у довгостроковій перспективі, з метою отримання найбільших вигод та підвищення ефективності їх функціонування [23].

Внутрішні фактори доцільно поділити виходячи з основної логічної послідовності виробничого процесу: вхід у процес (вихідні ресурси) – сам виробничий процес (перетворення вихідних ресурсів на готову продукцію) – готовий результат (продукція та послуги, призначені для продажу). Реалізація сформованої стратегії діяльності [24]. Ці групи факторів повинні бути добре збалансовані і скоординовані, оскільки від цього залежить підвищення їх внутрішнього потенціалу.

На рисунку 1.2 представлені внутрішні фактори, пов'язані з діяльністю самого підприємства та які впливають на економічну ефективність.

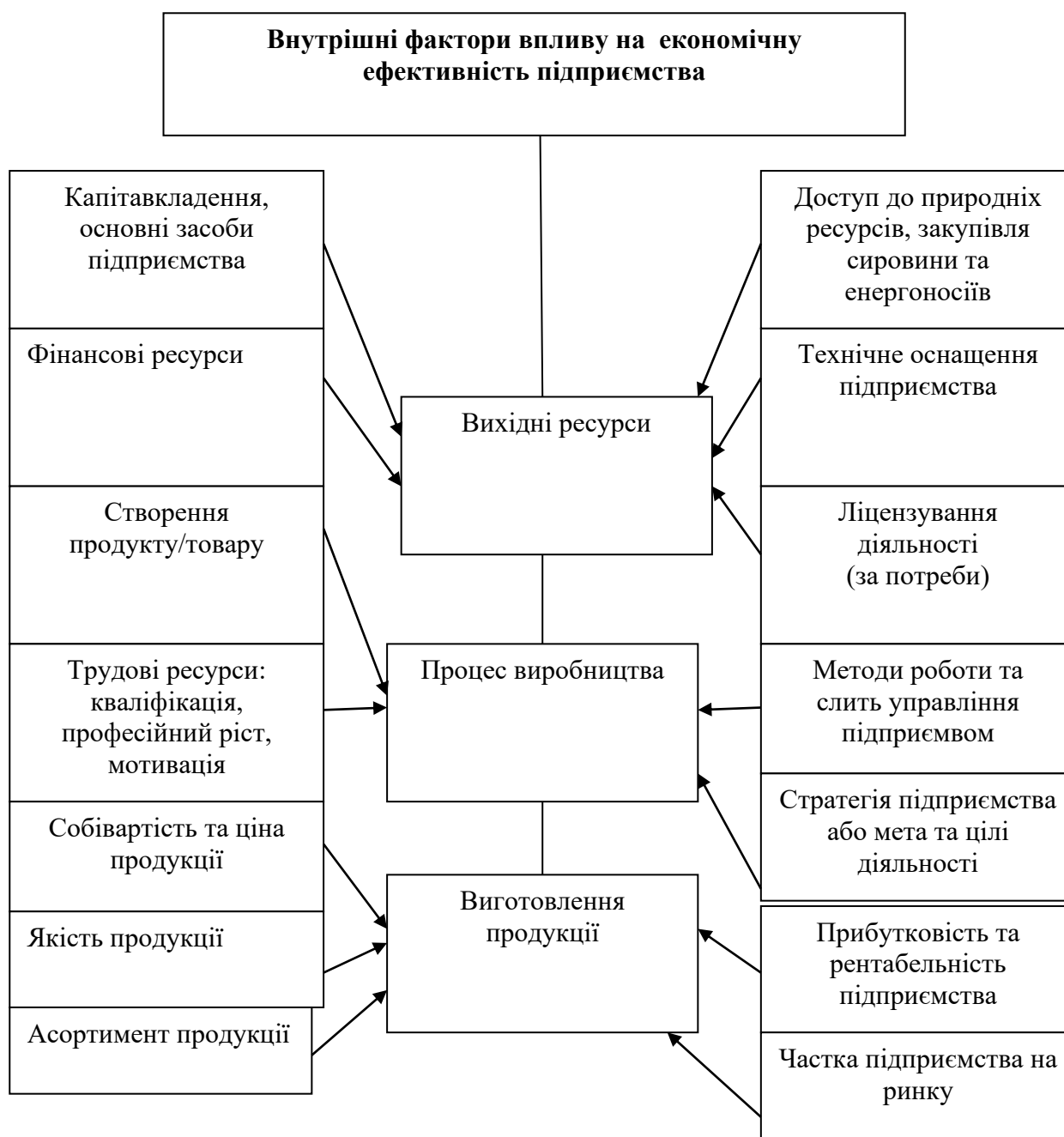

Рисунок 1.2 – Внутрішні фактори, які мають вплив на економічну ефективність діяльності підприємства

Якщо підприємство витрачає багато ресурсів на стадії входу, при цьому ігноруючи сам процес перетворення, то основна частина ресурсів може бути витрачена марно, тому що добре продуманий виробничий процес дозволяє підвищити не лише якість готової продукції, а й заощадити значну частину вихідних ресурсів, які у свою чергу повинні відповідати ряду вимог та

стандартів. Однак навіть при високій збалансованості елементів на стадії входу і високому рівні виробництва, ресурси можуть бути витрачені даремно, якщо не приділити належну увагу останнього етапу – випуску продукції і подальшому її обслуговуванню, оскільки кінцева мета будь-якого виробничого процесу є успішна реалізація товару.

Крім знання факторів, які впливають на економічну ефективність роботи підприємства, важливо виміряти і проаналізувати цей показник. Для визначення економічної ефективності будь-якого процесу важливо вміти визначати витрати на виконання цього процесу. При цьому важливо враховувати, що одні лише низькі витрати не дають уяви про високу ефективність, оскільки, це не дає тривалої конкурентної переваги підприємства.

Таким чином, в результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що економічна ефективність (ефективність виробництва) пов'язана безпосередньо з виробничим процесом на підприємстві, а отже, із сукупністю таких аспектів, як: управління ефективністю якості продукції, використання капітальних, матеріальних, трудових та фінансових, технічних, природних ресурсів, впровадження нових технологій та інновацій та інше.

Для промислових підприємств дані параметри є ключовими в діяльності, оскільки від них залежить рівень конкурентоспроможності продукції, а отже, і рівень прибутковості підприємства. Про зростаючий рівень економічної ефективності свідчить від'ємна динаміка витрат і збільшення результатів функціонування суб'єкта господарювання.

1.3 Методичні підходи до аналізу економічної ефективності підприємств

Науковій літературі, виокремлюють кілька підходів до оцінки економічної ефективності, котрі засновані на критеріях оцінювання різних аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Кожен з цих підходів унікальний тим, що

виділяє свої (на погляд авторів) більш важливі, ключові моменти в аналізі динаміки роботи підприємства:

1. Структурний підхід, який заснований на структурі підприємства і складається з трьох компонентів: оцінювання показників економічної діяльності підприємств, якісне оцінювання і оцінювання економічних показників галузі.

2. Системний підхід, за якого використовується система показників для оцінювання результатів діяльності підприємства, що допомагає проаналізувати його роботу як цілісної динамічної системи, характеризує підприємство як з точки зору поточних результатів, так і його майбутніх досягнень і дозволяє провести комплексний аналіз діяльності підприємства з різних позицій (споживача, інвестора, працівника тощо).

3. Спосіб експрес-оцінювання ефективності. Експрес-аналіз дає огляд діяльності підприємства і дозволяє досить швидко оцінити його економічне становище. Він включає в себе такі види аналізу:

- оцінювання економічного потенціалу, яка передбачає оцінювання розміру підприємства (мале, середнє, велике), з огляду на фінансові, економічні критерії, а також критерії взаємозалежності. Цей вид аналізу включає в себе показники, що характеризують стан основних засобів, і показники оцінювання ступеня свободи використання основних фондів;

- оцінювання фінансової стабільності. Під час експрес-оцінювання фінансової стійкості використовуються такі числові показники: статутний капітал, власний капітал, вартість чистих активів, довгострокові зобов'язання, короткострокові кредити і позики, кредиторська заборгованість, власні оборотні кошти; нетто-монетарна позиція;

- оцінювання «хворих» статей звітності, що сигналізують про проблеми компанії: дефіцит бюджету, негативна величина показника вартості чистих активів; прострочена кредиторська або дебіторська заборгованість, непогашені в строк позички, прострочені видані та отримані векселі та інше;

- оцінювання ефективності компанії, яка будується за такими відносними показниками: рентабельність власного капіталу, у відсотках; рентабельність активів, у відсотках; продуктивність праці; середньорічна заробітна плата;

- оцінювання динаміки основних показників підприємства: вартості основних засобів, кількості співробітників, виручки від продажів, чистого прибутку. Цей метод характеризується використанням «золотого правила економіки», формалізує в аналізі такі взаємозв'язки, які є критерієм успішного функціонування підприємства, більш швидкі темпи зростання фінансових показників, порівняно з темпом зростання цін, і більш швидкі темпи зростання результатів діяльності, порівняно з темпами зростання обсягу використовуваних ресурсів;

- аналіз «цінності» організації, який передбачає розгляд співвідношення величини власного капіталу організації до отриманих фінансових результатів (якщо показники менші за середні, то вона недооцінена, якщо ж більші, то переоцінена).

4. Бенчмаркінг. Це процес порівняння діяльності підприємства (у тому числі характеристик асортименту, послуг, методів роботи та ін.) з кращими компаніями на ринку і в галузі, з подальшим здійсненням змін для досягнення і підтримання певного рівня конкурентоспроможності, а також гарантії довгострокового функціонування на ринку.

Світова практика аналізу загальної ефективності діяльності підприємств показує, що для цього використовуються, зокрема, параметричні та непараметричні методи аналізу на основі концепції бенчмаркінгу. Параметричні методи порівняльного аналізу ефективності вимагають визначення функціональної форми виробничої функції, функції витрат тощо. Непараметричні методи вимагають лише наявності даних про вхідні та вихідні фактори, які комплексно характеризують діяльність підприємства та будуть використані в процес аналізу [25]. Бенчмаркінг є ефективною системою превентивного попередження про назріваючі проблеми організацій. Вищезначені підходи до оцінювання ефективності та результативності

діяльності підприємства ґрунтуються на певних показниках, за допомогою яких проводиться аналіз, порівняння та оцінювання діяльності підприємства.

Серед найбільш розповсюджених показники, які характеризують темпи розвитку підприємства (темпи приросту сукупних активів, обсягу продажів, прибутку, власного капіталу), та показники, які характеризують рівень прибутковості бізнесу (рентабельність власного капіталу, рентабельність продажів, коефіцієнт окупності витрат).

Утім, варто зазначити, що ця система показників не є ідеальною і не враховує всіх характеристик підприємств, що впливають на ефективність і результативність їх діяльності [26].

У наковій літературі сформовано і різні методики аналізу економічної ефективності (табл. 1.2)

Таблиця 1.2 – Методики аналізу економічної ефективності підприємства

Назва методики	Характеристика
Горизонтальний і вертикальний аналіз балансу	Передбачає читання аналізу фінансової звітності та зокрема, дослідження статей балансу в динаміці, а також структури балансу.
Коефіцієнтний аналіз	Передбачає розрахунок сукупності коефіцієнтів, як відносних величин, які дозволяють робити висновки щодо якісних змін провадження підприємницької діяльності.
Порівняльний аналіз	Порівнюються кількісні показники підприємства із іншими суб'єктами господарювання, що виступають конкурентами.
Факторний аналіз	передбачає детальне дослідження вихідних факторів (показників) на результуючий показник – ефективність діяльності підприємства.
Методи експертних бальних оцінок	Передбачає застосування суб'єктивного підходу та бальної оцінки за окремими аспектами ефективності діяльності підприємства.
Методика розрахунку темпових показників	Передбачає обчислення й аналіз темпових показників із «золотого правила економіки підприємства», що характеризується дотриманням наступних пропорцій: темпи росту прибутку вищі за темпи росту отриманих доходів, що вищі за темпи росту активів підприємства.
Методика розрахунку показників ділової активності	Передбачає аналітичне дослідження системи показників ділової активності підприємства, за якими робиться висновок щодо загальної ефективності діяльності підприємства.
Методика розрахунку показників рентабельності	Полягає у комплексному аналізі групи відносних показників рентабельності, що узагальнено дозволяють робити висновки щодо ефективності діяльності підприємства.
Методи оцінки грошових	Передбачають застосування аналітичного інструментарію

потоків	дисконтування при порівнянні різночасових витрат і доходів підприємства.
Інтегральні методи	Передбачають визначення інтегрального показника, що комплексно й узагальнено характеризує ефективність діяльності підприємства.

сформовано на основі [27-30]

Узагальнюючи методичні підходи до оцінювання економічної ефективності підприємства, варто виокремити показники для її оцінювання та аналізу (формули для розрахунку показників наведено у додатку А), зокрема:

1) узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства (рентабельність підприємства, рентабельність продажу, рентабельність продукції, рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, темпи росту обсягів виробництва і реалізації продукції, обсяги виробництва і реалізації продукції на 1 грн витрат, зниження витрат на 1 грн товарної продукції, фінансові результати на 1 грн витрат, частка ринку, рівень задоволення потреб ринку та інші);

2) часткові показники ефективності діяльності підприємства:

– показники ефективності використання персоналу (продуктивність праці за виробітком і трудомісткістю, темпи росту продуктивності праці, вивільнення персоналу, економія робочого часу, плинність персоналу, зарплатовіддача, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, середньомісячна заробітна плата щодо середнього рівня в державі, економія фонду оплати праці тощо);

– показники ефективності використання фінансових ресурсів (коефіцієнти фінансової стійкості, фінансової стабільності, фінансового ризику, ліквідності та платоспроможності, обсяги капіталовкладень, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій тощо);

– показники ефективності використання основних засобів (фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність, , рентабельність основних засобів тощо);

– показники ефективності використання оборотних активів (коефіцієнт оборотності активів загалом та їх окремих складових елементів, коефіцієнт

завантаження оборотних активів, тривалість одного обороту оборотних активів, рентабельність оборотних активів, вивільнення оборотних активів, приріст фінансових результатів від прискорення оборотності оборотних активів);

– показники ефективності використання витрат (витратомісткість, витратовіддача основної діяльності, рентабельність поточних витрат);

Організація якісного аналізу ефективності діяльності підприємства дозволить:

–забезпечити відповідний рівень ефективності діяльності підприємства через забезпечення ефективності усіх бізнес-процесів, раціональності й ефективності використання усіх видів ресурсів;

–забезпечити цільовий рівень прибутковості діяльності підприємства;

–забезпечити економічний, у тому числі й інноваційний розвиток підприємства у результат виявлення резервів і напрямів підвищення результативності функціонування суб'єкта господарювання, шляхів його модернізації та капіталізації; формувати достовірну та комплексну інформаційну основу для раціональної, ефективною, дієвою і гнучкою системи управління ресурсами підприємства та слугуватиме вихідним моментом розробки й реалізації дієвого механізму підвищення ефективності підприємницької діяльності;

–забезпечити розробку й реалізацію на підприємстві перспективних планів, стратегічних й тактичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності його діяльності, рівня конкурентоспроможності й економічного розвитку суб'єкта господарювання, а також його подальшого успішного функціонування.

Висновки за розділом 1

В роботі обґрунтовано сутність «ефективність» та «економічна ефективність». Відзначено, що немає єдиного підходу до розуміння цих понять,

що вказує на важливість даного поняття та на увагу зі сторони науковців та дослідників.

Узагальнюючи думки науковців щодо трактування поняття «ефективність» визначено, що це відношення отриманого результату до витрат різного виду ресурсів, котрі є наявними на підприємстві.

Залежності від мети чи цілей визначення ефективності, вона як результуючий показник діяльності будь-якого суб'єкта господарювання може бути оцінена на основі економічних показників таких як, дохід від діяльності, отриманий розмір чистого прибуку, зниження собівартості продукції за рахунок впровадження певних заходів, економія окремих ресурсів підприємства.

Виокремлено зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на економічну ефективність. Відзначено, що сильний вплив мають фактори зовнішнього середовища, оскільки підприємству важко або і неможливо на них впливати, оскільки вони залежать від економічної та політичної стабільності у державі, демографічної ситуації, інституційної складової, податкової та фіскальної політик.

Серед внутрішніх факторів котрі впливають на економічну ефективність діяльності підприємства, можна виділити наявність та доступ до фінансових, природних, трудових ресурсів, технічна оснащеність та рівень наявних основних засобів, стилі управління керівництва, сформована стратегія розвитку.

Наведено підходи до аналізу економічної ефективності підприємства і на їх основі виокремлено методики аналізу, частина з яких буде використано для аналізу та оцінювання діяльності досліджуваних підприємств в цій роботі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Загальна характеристика діяльності газовидобувних підприємств

Розвиток та функціонування газового сектору безпосередньо залежить від процесів споживання паливно-енергетичних ресурсів та тенденцій змін на внутрішньому та зовнішньому ринках.

В Україні газовидобуток представний державними та приватними компаніями. Так згідно даних асоціації газовидобувних компаній України, сюди входять [31]:

АТ «Укргазвидобування» — найбільша газовидобувна компанія у Центральній і Східній Європі. В Україні — це великий гравець, що спеціалізується на видобутку газу та виробництві газового конденсату. 100% акцій компанії належить НАК «Нафтогаз України»

ДТЕК Нафтогазвидобування — найбільша в Україні приватна газовидобувна компанія, яка належить енергетичному холдингу ДТЕК. Основний напрям діяльності підприємства: розвідка та видобування вуглеводнів у Полтавській і Харківській областях.

Burisma-group в яку входить енерго-сервісна компанія «Еско-Північ» яка є приватною нафтогазовою компанією, що здійснює свою діяльність в Україні. Розпочавши роботу у 2002 році, підприємство швидко посіло місце одного з найбільших незалежних газових виробників в країні.

ПрАТ «ВК «Укрнафтобуріння» — одна з провідних приватних компаній в Україні, що займається видобутком газу і рідких вуглеводнів. Підприємство розробляє родовище на Харківщині, експлуатує 32 газоконденсатні та нафтогазові свердловини.

Група компаній «Західнадрасервіс» створена у 2014 році, об'єднує сім сервісних та видобувних підприємств. Займається розвідкою, бурінням та видобутком вуглеводнів на території Західної України. Група компаній відкрила

10 газових і 1 нафтове родовище.

Smart Energy — це група компаній, яка входить до складу інвестиційної групи Smart Holding та реалізує проєкти з розвідки і промислової розробки родовищ вуглеводнів. Smart Energy входить до п'ятірки найбільших приватних газовидобувників України.

Geo Alliance Group – є однією з провідних незалежних груп в Україні, яка займається видобуванням природного газу та виробництвом газового конденсату, розвідкою та розробкою вуглеводневих родовищ.

СП «Полтавська газонафтова компанія» (СП ПГНК) — спільне українсько-британське підприємство, створене у 1994 році. Сфера діяльності компанії: пошук, розвідка, видобуток вуглеводнів, переробка нафти і природного газу.

Державні газовидобувні компанії видобувають близько 77% газу, а приватні відповідно 22%. Видобуток газу найбільшими приватними газовидобувними компаніями, за даними [32], наведено на рис 2.1.

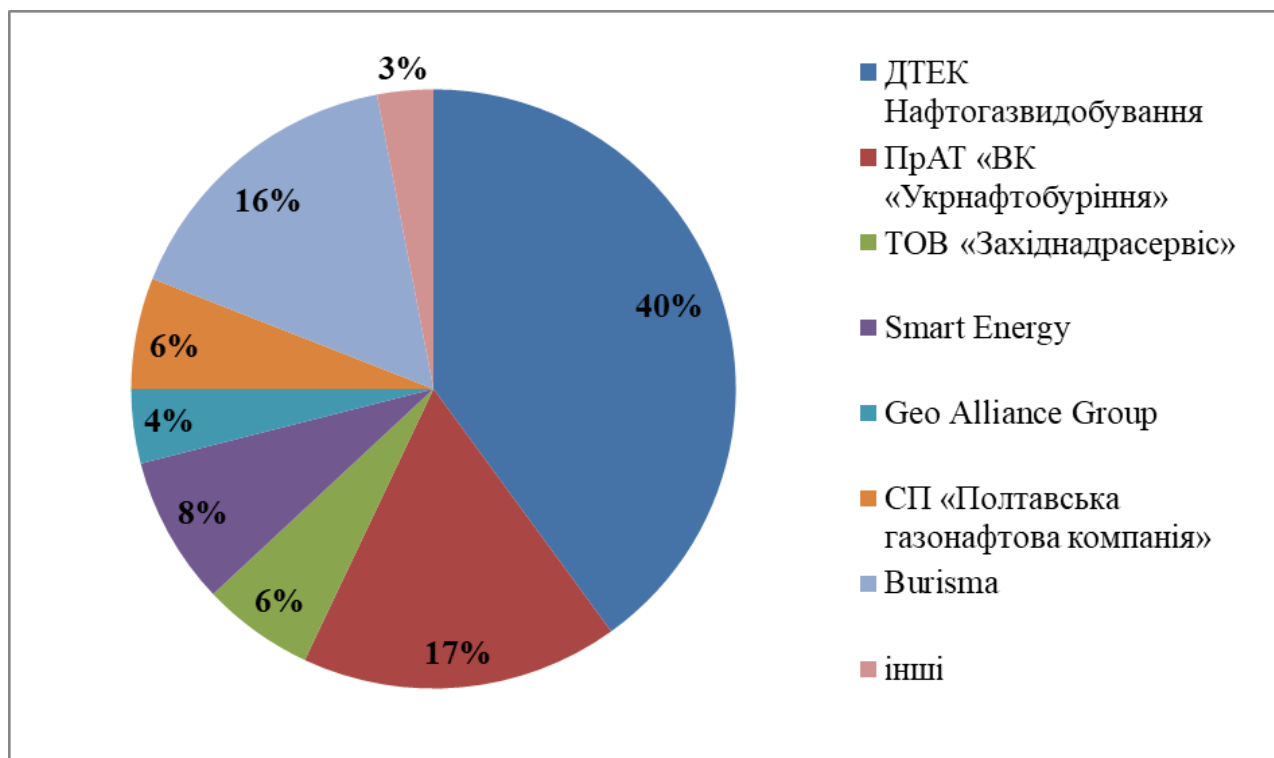
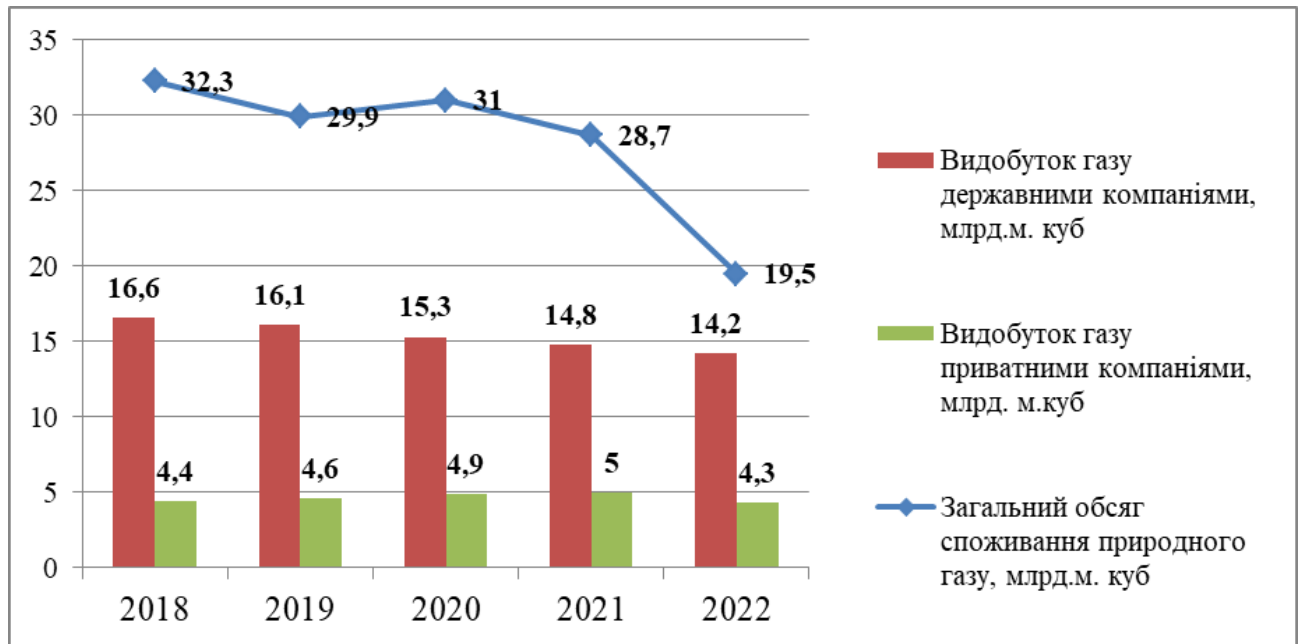

Рисунок 2.1 – Частка ринку приватних газовидобувних компаній України за 2022 рік

Слід відмітити, що найбільшими приватними газовидобувними компаніями за обсяги видобутку газу, за даними 2022 року є ДТЕК Нафтогазвидобування - 40%, ПрАТ «ВК «Укрнафтобуріння - 17%, та Burisma - 16%.

Важливо, на наш погляд, проаналізувати скільки природного газу видобувають українські компанії, та яку кількість його необхідно для споживання.(рис 2.2).

Сформовано на основі [33]

Рисунок 2.2 – Обсяги видобутку та споживання природного газу в Україні за 2018-2022 роки

На основі аналізу наведених даних [33], слід відмітити, що Україна останні 20 років змогла суттєво знизити споживання природного газу. Так, у 2000 році Україна видобула 18,1 млрд кубометрів газу (частка приватних компаній склала всього 0,5 млрд кубів). А спожито було за рік 73,4 млрд кубів: 37,6 млрд – промисловістю та 27,5 млрд – населенням.

Пік споживання газу в Україні припав на 2003-2005 роки: 2003-й – 76,3 млрд кубометрів, 2004-й – 75,8 млрд, 2005-й – 76,4 млрд. Видобуток газу в ці роки склав 19,5 млрд, 20,1 млрд і 20,6 млрд кубометрів відповідно.

Після серії газових воєн із росією, а потім і початку війни в 2014-му Україна стала систематично зменшувати рівень споживання блакитного палива. Так, у 2013 році було спожито 50,4 млрд кубометрів газу (19,1 млрд – промисловістю, 27 млрд – населенням), у 2014-му – 42,6 млрд кубів (14,4 – промисловістю, 24,2 млрд – населенням), а в 2015-му – вже 33,8 млрд кубів (11,2 млрд промисловість, 18,9 млрд – населення).

Видобуток газу в 2013-2015 роках становив 21,4 млрд, 20,5 млрд і 19,9 млрд кубометрів, при цьому зросла частка приватних компаній. У 2016 році в Україні було видобуто 20,1 млрд кубометрів газу (4,2 млрд приватними компаніями), у 2017-му – 20,5 млрд кубів (4,1 млрд приватними, у 2018-му – загальний об'єм видобутку склав - 21 млрд кубів (4,4 млрд приватними), у 2019-му – 20,7 млрд кубів (4,6 млрд приватними), в 2020-му – 20,2 млрд кубів (4,9 млрд приватники), в 2021-му – 19,8 млрд кубів (приватні компанії видобули рекордні 5 млрд). Споживання природного газу у цей період знизилася. Наприклад, протягом 2019 року було спожито 29,9 млрд кубометрів газу (8,1 млрд промисловістю та 14,1 млрд – населенням), а в 2021-му – 28,7 млрд.

У перший рік повномасштабної війни видобуток газу в Україні знизився – 18,5 млрд кубометрів, 4,3 млрд з яких видобуто приватними компаніями. Споживання природного газу населенням та промисловістю в 2022-му знизилось до 19,5 млрд кубометрів: мільйони українців стали біженцями, а багато об'єктів промисловості було втрачено або опинилися на окупованих територіях.

На основі аналізу аналітичних джерел [34,35] слід відмітити, у 2022 році АТ "Укргазвидобування" (УГВ) залишилося найбільшим газовидобувним підприємством країни. Протягом року компанія видобула 13,2 млрд куб. м газу, це на 3% менше, ніж у 2021 році.

ПАТ "Укрнафта" у 2022 році скоротила видобуток природного газу на 7% – до 1 млрд куб. м. Основна причина скорочення видобутку – старі родовища та практично відсутність інвестицій у газовидобуток.

Приватні компанії за підсумками 2022 року показали найбільше зниження видобутку – до 4,3 млрд куб. м, це на 15% менше, ніж у 2021 році.

У зв'язку із воєнними діями споживання природного газу у країні відчутно знизилось о, у деякі місяці практично вдвічі у порівнянні з 2021 роком.

Ринок збуту для приватних компаній сильно звузився, а експорт газу внутрішнього видобутку залишається під заборонаю. Враховуючи це, компанії накопичували запаси у підземних сховищах – понад 1,2 млрд куб. м газу на початок грудня 2022 року.

Крім того, з березня до серпня 2022 року рента на видобуток природного газу в Україні була прив'язана до цін на європейських хабах, де газ торгувався у рази дорожче. На фоні різкого падіння доходів, а також труднощів з реалізацією газу, приватні видобувні компанії практично зупинили інвестиції у газовидобуток.

Характеризуючи видобуток природного газу у 2023р , то він склав понад 18,7 млрд куб м , що у порівнянні з 2022 роком він зріс на 0,9% - з 18,54 до 18,7 млрд куб м.

Зокрема АТ "Укргазвидобування" у 2023р видобула понад 13,9 млрд куб м валового природного газу, на 5% більше, ніж у 2022 році . Також компанія у 2023р змогла видобути на 1,7% більше газу, ніж у 2021р, до російського вторгнення. Видобуток товарного газу «Укргазвидобування» склав близько 13,22 млрд куб м, також на 5% більше, ніж у 2022 році.

ПАТ «Укрнафта» у 2023р збільшила видобуток природного газу на 6% - до майже 1,1 млрд куб м. Початок буріння нових свердловин та проведення сервісних робіт на діючих свердловинах допомогло збільшити обсяги видобутку газу після їх зниження у 2022 році.

Частина приватних компаній, навпаки, скоротили обсяги видобутку природного газу в 2023р майже на 14% - до 3,7 млрд куб м. Скорочення обсягів видобутку приватними компаніями пов'язано як з труднощами реалізації газу на внутрішньому ринку в умовах слабкого попиту та подальшої заборони на експорт газу, а також так із зупинкою деяких спецдозволів (для «Укрнафтобуріння» та Smart Energy).

Таким чином, у даному підрозділі наведено загальну характеристику діяльності газовидобувних компаній, котрі працюють в Україні. країні.

Найбільшу питому вагу у структурі видобутку газу залишається за державними компаніями, зокрема АТ "Укргазвидобування" та ін. – 77% та 22% - це приватні компанії або групи компаній.

Проаналізовано споживання природного газу в Україні, яке показало тенденцію до зниження, основною причиною за останні роки стали військові дії на території країни за рахунок чого відбулось зниження споживання промисловістю та населенням.

Для кращого розуміння ситуації на ринку газовидобутку проведено аналіз діяльності 2-х приватних компаній, котрі працюють на ньому.

2.2 Аналіз основних-техніко економічних показників діяльності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти»

ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу.

Мета діяльності ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" спрямована на поєднанні бізнес-інтересів інвесторів та інтересів українського суспільства. Товариство користується науково-технічними розробками і передовими європейськими практиками.

Вся діяльність ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" ґрунтується на врахуванні та збереженні природного середовища, дотриманні принципів, спрямованих на підтримання екологічного балансу. Протягом останніх років у ході виробничої діяльності не відбулось жодної аварії, нещасного випадку, наслідком яких була смерть або серйозне травмування постраждалих та/або нанесення значної шкоди навколишньому середовищу.

Також відсутні факти порушення Товариством вимог екологічного та соціального законодавства, а також відповідно не застосовувалися до нас штрафні санкції (в т.ч. пов'язані з перевищення встановлених норм викидів у атмосферу, воду, неналежну утилізацію відходів, порушення санітарно-гігієнічних умов праці тощо) [36].

На майбутні перспективи безпосередній вплив можуть здійснювати як внутрішньо-українські фактори, так і міжнародні. До числа перших можна віднести бізнес-клімат та інвестиційний клімат в Україні, зокрема прозорий доступ до послуг «Нафтогаз України», для отримання ліцензій на нові площі, вільний доступ постачальників природного газу до всіх споживачів впоєднанні з ринковими принципами ціноутворення, а також зміни податкового законодавства, особливо розміри рентної плати та військовий стан в країні.

До міжнародних факторів, безумовно, першим треба назвати коливання цін на нафтогазового ринку, що безпосередньо впливає на прибутковість газовидобувних компаній та невизначеність щодо динаміки світової економіки.

Для розуміння поточної ситуації на підприємстві варто здійснити аналіз його діяльності на основі техніко-економічних показників (табл. 2.1) та рис 2.3. Вихідні дані наведено у додатку Б1 та Б2

Таблиця 2.1 – Аналіз основних техніко-економічних показників ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Чистий дохід від реалізації продукції тис. грн.	2020	128000			100	100		
	2021	837160	709160	709160	654,03	654,03	554,03	554,03
	2022	309048	181048	-528112	241,44	36,92	141,44	-63,08
Собівартість реалізованої продукції тис. грн.	2020	213015			100,00	100,00		
	2021	793267	580252	580252	372,40	372,40	272,40	272,40
	2022	269729	56714	-523538	126,62	34,00	26,62	-66,00
Фондовіддача основних засобів, грн/грн	2020	43,12			100,00	100,00		
	2021	46,13	3,01	3,01	106,98	106,98	6,98	6,98
	2022	44,15	1,03	-1,98	102,39	95,71	2,39	-4,29
Продуктивність у праці, тис. грн.	2020	800			100,00	100,00		
	2021	856,23	56,23	56,23	107,03	107,03	7,03	7,03
	2022	952,01	152,01	95,78	119,00	111,19	19,00	11,19
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	2020	-5324			100,00	100,00		
	2021	29845,6	24521,6	24521,6	560,59	560,59	460,59	460,59
	2022	26520,8	21196,8	-3324,8	498,14	88,86	398,14	-11,14

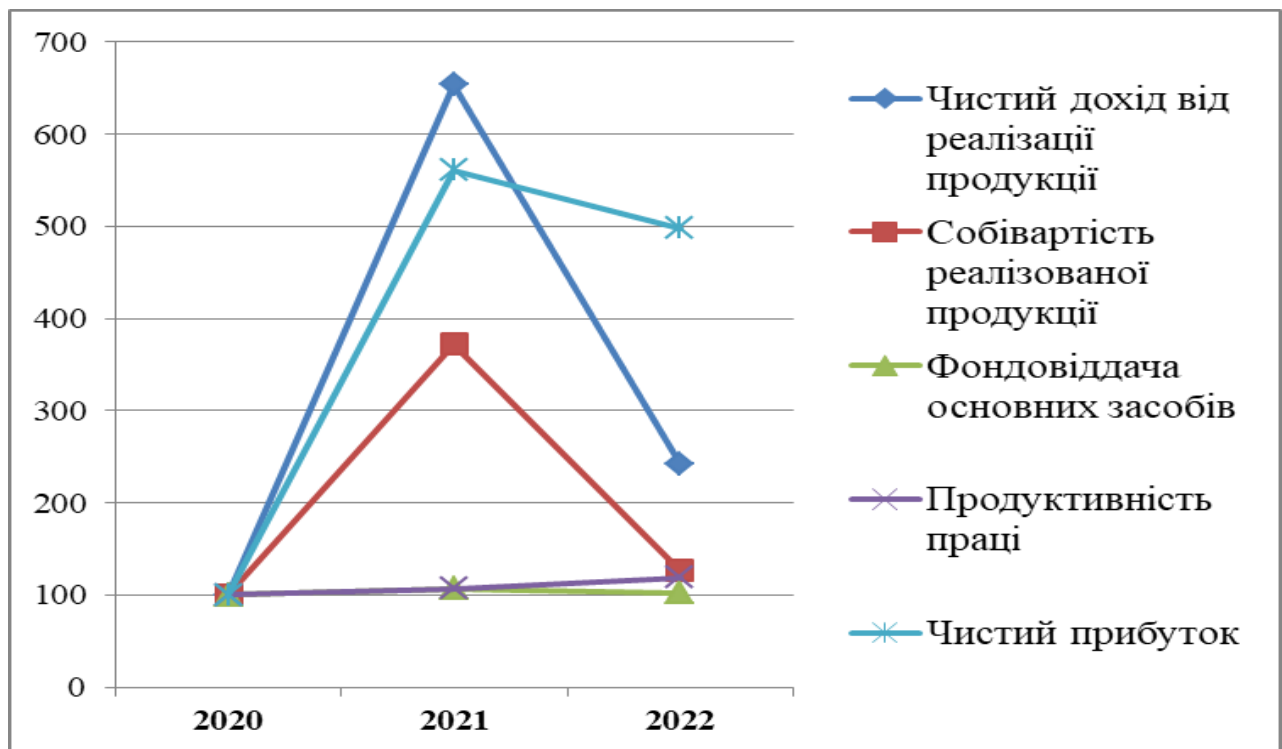

Рисунок 2.3 – Динаміка техніко-економічних показників ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" за 2020-2022 роки

Чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році зріс на 554,03% в порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році на 141,44% у зв'язку із різким збільшенням ціни на природний газу. Зміна ціни у 2022 році вплинула на обсяг отриманого доходу у звітному періоді. Компанія здійснює продаж газу на вітчизняному ринку виключно для юридичних осіб.

Собівартість реалізованої продукції включає усі витрати пов'язані із видобутком газу а саме: прямі витрати, до яких входять плата за користування надрами (рента), виробничі витрати на підйом та підготовку газу, амортизаційні відрахування, плата за вхід в ГТС, витрати на проведення геологосейсмічних робіт, пошуково-розвідувального та експлуатаційного буріння та будівництва наземної інфраструктури. Протягом аналізованого періоду даний показник у 2021 році збільшився на 272,40% у порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році на 26,62% у порівнянні із базовим 2020 роком.

Фондовіддача вказує на ефективність кориситання підприємством наявних основних засобів. Так, у 2021 році цей показник збільшився на 6,98% а в 2022 році на 2,39% у порівнянні із базовим 2020 роком.

Продуктивність праці є результиуючим показником, який вказує на ефективність виробництва. Даний показник протягом 2020-2022 року мав тенденцію до зростання. Так, у 2021 році він зріс на 6,98%, а в 2022 році на 2,39% у порівнянні із 2020 роком. Слід відмітити, що на підприємстві задіяна не значна кількість працівників. У 2020 році штатна чисельність працівників становила 19 ос., у 2021 – 16 ос, у 2022 році – 19 осіб. Такий штат працівників є достатнім для забезпечення усіх бізнес-процесів на підприємстві.

Чистий прибуток компанії мав тенденцію до зростання так, у 2021 році він зріс на 460,59%, у 2022 році на 398,14% у порівнянні із 2020 роком. Основною причиною зростання даного показника є стрімкий ріст чистого доходу від реалізації продукції за аналізований період та нижчі темпи зростання собівартості продукції у 2022 році в порівнянні із попереднім періодом.

Загалом підприємство має високі показники та результати діяльності, про що свідчить проведений загальний техніко-економічний аналіз.

Для нашого дослідження було обране ще одне підприємство, котре входить у групу компаній ТОВ «Західнадрасервіс», а саме ТОВ «Горизонти».

ТОВ «Горизонти» здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Товариство має спеціальні дозволи на користування надрами, що видані Державною службою геології та надр України та ліцензію на постачання природного газу, яка видана НКРЕКП. Товариство є членом Європейської бізнес-асоціації, обслуговується у Львівському офісі великих платників податків, неодноразово отримувало подяки та дипломи як сумлінний платник податків.

Діяльність ТОВ «Горизонти» спрямована на поєднанні бізнес-інтересів інвесторів та інтересів українського суспільства. ТОВ «Горизонти» користується науково-технічними розробками і передовими європейськими практиками.

На майбутні перспективи безпосередній вплив на даний час здійснює, в першу чергу, військові дії на території України. Також доступ до послуг

«Нафтогаз України», для отримання ліцензій на нові площі, вільний доступ постачальників природного газу до всіх споживачів в поєднанні з ринковими принципами ціноутворення, а також зміни податкового законодавства, особливо розмірів рентної плати. З числа міжнародних факторів - це волатильність нафтогазового ринку, що безпосередньо впливає на прибутковість газовидобувних компаній [37].

Проведено техніко-економічний аналіз показників діяльності ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки (табл. 2.2 та рис 2.4). Вихідні дані наведено у додатках В1 та В2.

Таблиця 2.2 – Аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту,%		Темп приросту,%	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Чистий дохід від реалізації продукції млн. грн.	2020	180,1			100	100		
	2021	1413,46	1233,36	1233,36	784,82	784,82	684,82	684,82
	2022	2222,25	2042,15	808,79	1233,90	157,22	1133,90	57,22
Собівартість реалізованої продукції млн. грн.	2020	79,95			100	100		
	2021	314,96	235,01	235,01	393,95	393,95	293,95	293,95
	2022	749,23	669,28	434,27	937,12	237,88	837,12	137,88
Фондовіддача основних засобів, тис.грн	2020	1,4			100	100		
	2021	2,59	1,19	1,19	185,00	185,00	85,00	85,00
	2022	2,77	1,37	0,18	197,86	106,95	97,86	6,95
Продуктивність праці, млн. грн.	2020	25,15			100	100		
	2021	40,89	15,74	15,74	162,58	162,58	62,58	62,58
	2022	63,49	38,34	22,6	252,45	155,27	152,45	55,27
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	2020	51,26			100	100		
	2021	799,1	747,84	747,84	1558,92	1558,92	1458,92	1458,92
	2022	1130,45	1079,19	331,35	2205,33	141,47	2105,33	41,47

Слід відмітити, що чистий дохід протягом аналізованого періоду суттєво збільшився, значний стрибок показника відбувся у 2021 році на 684,82%, що пов'язано із збільшення видобутку природного газу з 43 млн м куб у 2020 році до 112 млн м куб у 2021 році. Це відбулось за рахунок введення в експлуатацію

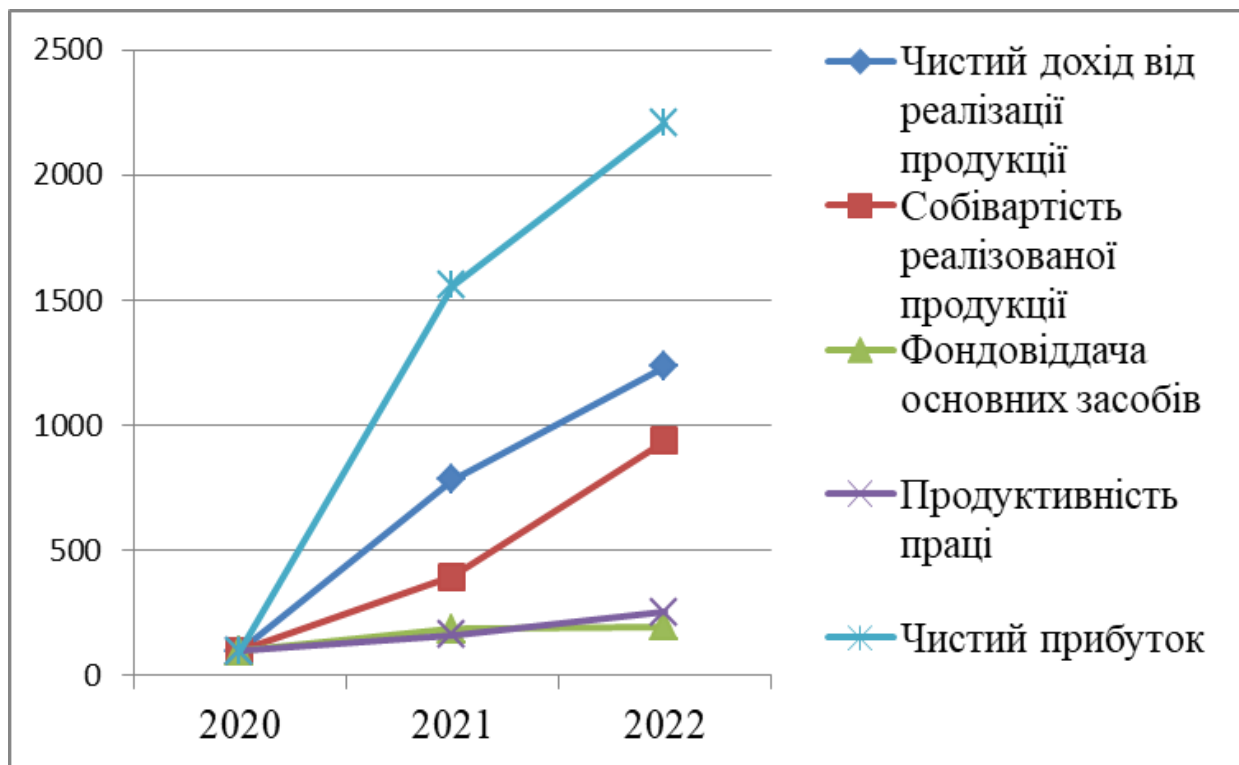

Рисунок 2.4 – Динаміка основних техніко-економічних показників ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

п'яти нових свердловин. У 2022 році відбулось збільшення чистого доходу на 57,22% у порівнянні із 2021 роком у зв'язку із введенням в експлуатацію на весні 2022 року ще однієї свердловини, що дозволило збільшити видобуток газу. Це одним сприятливим фактором для компанії стало підняття цін на природний газу для промислових споживачів, які є основними споживачами продукції.

Собівартість реалізованої продукції зроста майже в тричі тобто на 293,95% у 2021 році у порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році на 137,88% в порівнянні із 2021 роком. Таке зростання пов'язано із витратами на буріння свердловин, платою за користування надрами (рента), котра залежить від обсягів видобутку газу, також виробничими витрати на підйом та підготовку газу, амортизаційні відрахування, платою за вхід в ГТС, витрати на проведення геологосейсмічних робіт, пошуково-розвідувального та експлуатаційного буріння та будівництва наземної інфраструктури.

Фондовіддача протягом зазначеного 2020-2022 років також мала тенденцію до зростання. Так, у 2021 році на 62,58% відбувся ріст, а в 2022 на 55,27 у порівнянні із 2021 роком. Це пов'язано із придбанням основних засобів та збільшенням чистого доходу від реалізації продукції в цей період.

Продуктивність праці зростає без суттєвого збільшення чисельності працівників. Так, у 2020 році чисельність складала 25 осіб, у 2021 році – 32 осіб, а в 2022 році – 35 осіб. Продуктивність праці протягом аналізованого періоду зросла на 62,58% у 2021 році, у 2022 році на 55,27% у порівнянні із 2021 роком. Таке зростання пов'язано як із незначним збільшенням кількості працівників, так і з суттєвим збільшенням обсягів діяльності компанії.

Чистий прибуток як основний показник діяльності для підприємства, мав суттєве зростання, яке пов'язане із нарощенням об'ємів видобутку газу в аналізованій період відповідно збільшення доходів від операційної діяльності так і меншими темпами зростання собівартості реалізованої продукції. Що дозволило досягнути значних результатів.

Таким чином, аналіз техніко-економічних показників діяльності обох підприємств, показав, що вони є досить успішними приватними компаніями з видобутку природного газу, які мають значний потенціал та можливості щодо його нарощення.

2.3 Аналіз показників ліквідності та платоспроможності газовидобувних підприємств

Важливим напрямом аналізу економічної ефективності підприємств є їх оцінка ліквідності та платоспроможності. Ліквідність і платоспроможність здебільшого характеризують наявність оборотних засобів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань.

У таблиці 2.3 наведено вихідні дані для проведення зазначеного аналізу, а в таблиці 2.4 розраховані значення показників ліквідності і платоспроможності підприємства.

Таблиця 2.3 – Вихідні дані для проведення аналізу ліквідності та платоспроможності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія», млн. грн

Показники	2020	2021	2022
Грошові кошти	0,21	29,93	72,83
Власний капітал	16,90	54,21	87,36
Оборотні активи	0,65	77,76	73,58
Поточні зобов'язання	1,81	39,28	0,49
Дебіторська заборгованість	0,4	47,83	0,72
Всього активів	20,64	95,91	90,68

Таблиця 2.4 – Розрахункові значення показників ліквідності та платоспроможності

Показники	2020	2021	2022
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,01	0,55	0,83
Загальний коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	0,36	1,98	150,16
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	0,12	0,76	148,63
Частка оборотних коштів у активах	0,03	0,81	0,81

На основі проведеного аналізу варто зазначити, що коефіцієнт маневреності має тенденцію до зростання, що є позитивним, оскільки вказує на достатній рівень грошових активів підприємства, які поповнюються за рахунок прибутку підприємства. Так, у 2020 році даний коефіцієнт становив 0,01, у 2021 році він зріс до 0,55, а в 2022 році у порівнянні із 2021 роком відбулось зростання 50,99% тобто до 0,83.

Коефіцієнт покриття який характеризує співвідношення власних оборотних активів підприємства та його поточних зобов'язань, також показує позитивну динаміку. Слід відмітити, що підприємство станом на 2022 рік має не значну у порівнянні із іншими значеннями показників суму поточних зобов'язань, що головним чином вплинуло на розрахункове - коефіцієнта покриття. Даний показник демонструє скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожен гривню поточних зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності мав таку ж тенденцію із і інші аналізовані показники. Даний показник демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно. Значення показника у 2020 році становить 0,12 і вважається в межах нормативних значень (нормативне значення показника 0,1-0,2) у 2021 році воно становить 0,76 а в 2022 році має стрімке зростання, за рахунок не значного значення показника поточні зобов'язання. Вважається, що досить високий показник (в нашому випадку – він становить 148,63) абсолютної ліквідності вказує на те, що значна частка капіталу компанії відволікається на формування непродуктивних активів проте менеджмент компанії може спрямувати ці кошти у виробничо-господарську діяльність, що і є у планах компанії з приводу розробки нових родовищ газу.

Частка оборотних коштів в активах за 2020-2022 роки мала тенденцію до зростання з 3% (0,03) у 2020 році до 81% (0,81) у 2021-2022 роках. Таке збільшення показника пов'язано із зростанням у 2021-2022 роках суми оборотних активів, що в підсумку вплинуло на розрахунок досліджуваного показника.

Загалом аналіз показників ліквідності і платоспроможності за 2020-2022 роки демонструє досить високі значення, що вказує на ефективність діяльності підприємства особливо у 2021-2022 роках, основним поштовхом для компанії стало залучення іноземного інвестора, що дозволило їй розвиватись.

Проведемо аналіз показників ліквідності і платоспроможності ТОВ «Горизонти», що надасть кращого розуміння поточної ситуації та дозволить порівняти значення обох компаній.

Вихідні дані та результати аналізу показників наведено у табл. 2.5, графічно результати розрахунку наведено на рис.2.5.

За результатами проведено аналізу варто відзначити, що коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом досліджуваного періоду має тенденцію до зростання. Так, у 2020 році він становив 0,24, у 2021 році він зріс до 0,56, а в 2022 було не значне його зниження до 0,37, це зниження показника пов'язано із суттєвим поповненням компанією суми власного капіталу. Значення даного

показника свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування оборотних активів

Таблиця 2.5 – Вихідні дані для проведення аналізу ліквідності та платоспроможності ТОВ «Горизонти», млн. грн

Показники	2020	2021	2022
Грошові кошти, млн. грн	67,45	457,49	486,45
Власний капітал, млн. грн	282,24	819,66	1300,12
Оборотні активи, млн. грн	102,83	489,49	557,11
Поточні зобов'язання, млн. грн	257,79	354,64	198,01
Дебіторська заборгованість млн. грн	0	3,66	3,90
Всього активів, млн. грн	540,04	1174,30	1498,12
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,24	0,56	0,37
Загальний коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	0,40	1,38	2,81
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	0,26	1,29	2,46
Частка оборотних коштів у активах	0,19	0,42	0,37

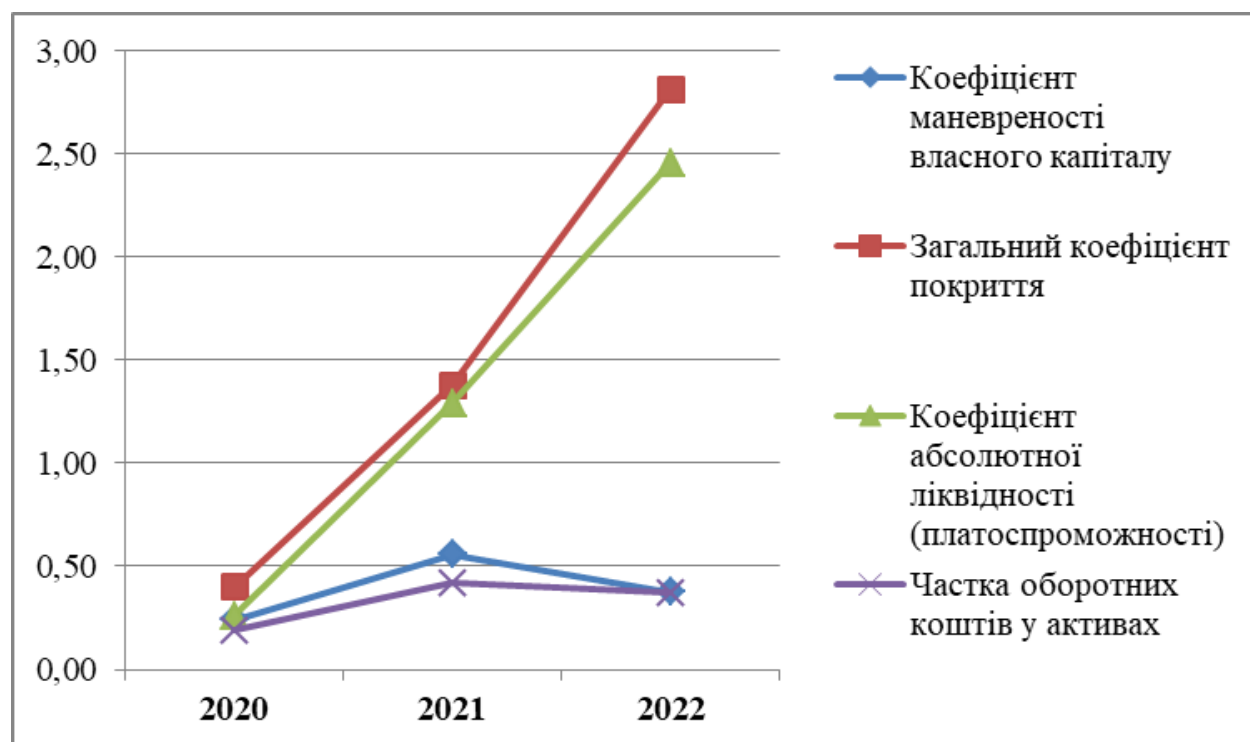

Рисунок 2.5 – Аналіз показників ліквідності і платоспроможності ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт поточної ліквідності протягом аналізованого періоду мав тенденцію до зростання. Так, у 2020 році він становив 0,4, у 2021 році він зріс до 1,38, а в 2022 році - до 2,81. Значення показника у період 2021-2022 вказує, що в компанії достатньо оборотних активів, щоб покривати та відповідати за поточними зобов'язаннями. Також такі значення показника вказують на високий стан платоспроможності компанії, що створює довіру зі сторони можливих кредиторів, партнерів та потенційних інвесторів.

Коефіцієнт платоспроможності (абсолютної ліквідності) мав схожу тенденцію до інших аналізованих показників. Протягом 2020-2022 років він поступово зростав. Так, у 2020 році він становив – 0,26, у 2021 році він зріс і становив 1,29, у 2022 році його значення було 2,46. Такі значення показника вказує, що за потреби компанія може негайно погашати частину своїх поточних зобов'язань за рахунок наявних грошових коштів. Також частину наявних грошових коштів компанія може вкладати у розвиток своєї виробничо-господарської діяльності.

Частка оборотних коштів в активах компанії, також мала тенденцію до зростання. Так, у 2020 році значення показника становило 0,19 тобто 19%, у 2021 році – збільшилось до 42%, а в 2022 році трішки знизилось до рівня 37%.

Загалом, аналіз показників ліквідності і платоспроможності показав, що обидві компанії мають досить високий рівень ефективності використання фінансових ресурсів та грошові кошти, котрі можуть вкладають у виробничо-господарську діяльність та використовують на розробку нових газових родових та буріння свердловин.

2.4 Аналіз показників ефективності діяльності газовидобувних підприємств

При оцінці ефективності діяльності підприємства вагоме місце посідає оцінка ефективності результатів фінансової-господарської діяльності

підприємства. Рентабельність використовують для оцінки поточного стану виробничо-господарських процесів та для коригування їхньої ефективності. Низький рівень показників рентабельності свідчить про необхідність впровадження заходів для покращення бізнес-процесів та оптимізації витрат. Тому доцільно проаналізувати показники рентабельності компанії. Вихідні дані та результати розрахунку наведено у табл. 2.6

Таблиця 2.6 Вихідні дані та результати аналізу показників рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки, млн..грн

Показники	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції	128,0	837,16	309,05
Середньорічна сума власного капіталу	14,75	35,56	70,78
Всього активів	20,64	95,91	90,68
Чистий прибуток (збиток)	-5,32	29,85	26,52
Статутний капітал	80,94	80,94	80,94
Собівартість реалізованої продукції	213,01	793,27	269,73
Середньорічна вартість ОЗ	20,66	19,07	17,61
Валовий прибуток	-85,01	43,89	39,32
Рентабельність продажів, %	-4,16	3,57	8,58
Рентабельність активів, %	-25,78	31,12	29,25
Рентабельність власного капіталу, %	-36,07	83,94	37,47
Рентабельність статутного капіталу, %	-6,57	36,88	32,77
Рентабельність основних засобів, %	-25,75	156,53	150,60
Рентабельність підприємства, %	-2,50	3,76	9,83

Загалом, проведений аналіз показників вказує на збитковість діяльності підприємства у 2020 році, оскільки усі показники рентабельності є від'ємними. Негативне значення рентабельності вказує, що у цьому періоді підприємству не вистачало коштів на покриття власних витрат. Проте протягом 2021-2022 років спостерігається тенденція до зростання цих показників, що свідчить про

можливості підприємства ефективно використовувати власні кошти, отримувати прибуток та покривати власні витрати.

Для кращого розуміння зміни показників в часі проведено їх динаміку(табл. 2.7) та побудовано графік 2.6

Таблиця 2.7 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту,%		Темп приросту,%	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Рентабельність продажів,%	2020	-4,16			100	100		
	2021	3,57	-0,59	-0,59	85,82	85,82	-14,18	-14,18
	2022	8,58	4,42	5,01	206,25	240,34	106,25	140,34
Рентабельність активів,%,	2020	-25,78			100	100		
	2021	31,12	5,34	5,34	120,71	120,71	20,71	20,71
	2022	29,25	3,47	-1,87	113,46	93,99	13,46	-6,01
Рентабельність власного капіталу, %	2020	-36,07			100	100		
	2021	83,94	47,87	47,87	232,71	232,71	132,71	132,71
	2022	37,47	1,4	-46,47	103,88	44,64	3,88	-55,36
Рентабельність статутного капіталу,%	2020	-6,57			100	100		
	2021	36,88	30,31	30,31	561,34	561,34	461,34	461,34
	2022	32,77	26,2	-4,11	498,78	88,86	398,78	-11,14
Рентабельність основних засобів,%	2020	-25,75			100	100		
	2021	156,53	130,78	130,78	607,88	607,88	507,88	507,88
	2022	150,6	124,85	-5,93	584,85	96,21	484,85	-3,79
Рентабельність підприємства, %	2020	-2,5			100	100		
	2021	3,76	1,26	1,26	150,40	150,40	50,40	50,40
	2022	9,83	7,33	6,07	393,20	261,44	293,20	161,44

На основі аналізу динаміки показників рентабельності можемо зробити висновок, що протягом 2021-2022 років, як зазначалось раніше, підприємство було прибутковим, на що суттєвим чином вплинув розмір отриманого підприємством чистого прибутку.

Так, рентабельність продажу збільшилась на 140,34% у 2022 році в порівнянні із 2021 роком, що вказує на ефективність реалізації продукції компанією за рахунок отриманого чистого доходу від її реалізації та чистого прибутку.

Рентабельність активів у 2021 році зросла на 120,71% в порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році в порівнянні із 2021 вона трішки знизилась на 13,46%, проте залишалась позитивною. Рентабельність активів дає розуміння щодо ефективності роботи наявних активів підприємства. Також його використовують як метод оцінки прибутковості та ефективності діяльності підприємства.

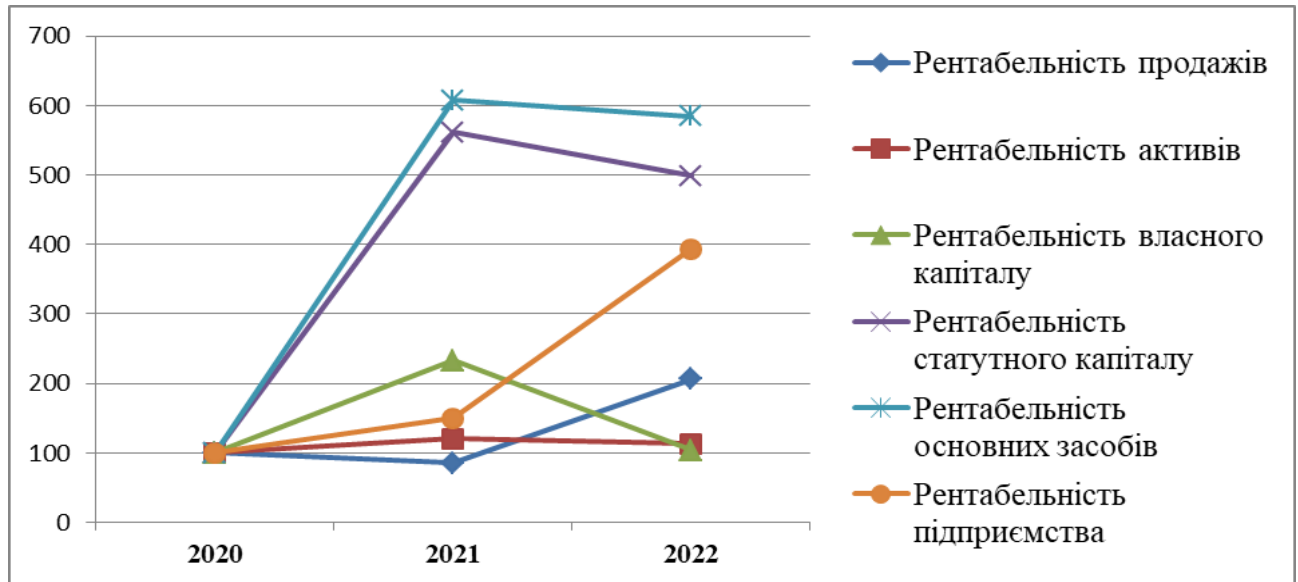

Рисунок 2.6 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки

Рентабельність власного капіталу мала схожу тенденцію до інших показників рентабельності. Так, у 2021 році вона зросла на 232,71% в порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році відбулось її часткове зниження у порівнянні із 2021 роком на 55,36%, проте на кінець звітного 2022 року даний показник має позитивне значення, він характеризує ефективність грошових вкладень в компанію, також він дає змогу оцінити отриманий прибуток від кожної гривні інвестованої в компанію.

Рентабельність основних засобів – є індикатором ефективності виробничого процесу на підприємстві. Збільшення даного показника є важливим, оскільки вказує на ефективність використання основних засобів, котрі приймають участь в процесі формування доходу. Так, у 2021 році показник

суттєво зростання на 607,88% у порівнянні із базовим 2020 роком, а в 2022 році є не значне його зниження на 3,79% в порівнянні із 2021 роком.

Рентабельність підприємства, як узагальнюючий показник ефективності діяльності компанії, яка відображає кінцеві результати функціонування суб'єкта господарювання. Так, у 2020 році вона є від'ємною у зв'язку із збитковою діяльністю товариства. Проте протягом 2021-2022 років вона суттєво зростання. У 2021 році на 150,40% у порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році на 161,44% у порівнянні із 2021 роком. Тобто станом на 2022 рік результати діяльності вказують на досить високий показник прибутковості та ефективності роботи.

Здійснюючи оцінку ефективності діяльності підприємства важливо проаналізувати ефективності використання витрат підприємства, оскільки це дозволить визначити співвідношення між понесеними витрати на виробництво (видобуток газу) та реалізацію продукції із отриманими доходами від реалізації. Вихідні дані, результати розрахунку та динаміка показників ефективності витрат наведена в таблиці 2.8. графічна інтерпретація динаміки показників ефективності витрат наведена на рис 2.7

Таблиця 2.8- Аналіз показників ефективності використання витрат ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Рівень витратовіддачі основної діяльності, коеф	2020	0,6			100	100		
	2021	1,06	0,46	0,46	176,67	176,67	76,67	76,67
	2022	1,15	0,55	0,09	191,67	108,49	91,67	8,49
Рівень витратоемності основної діяльності, коеф	2020	1,66			100	100		
	2021	0,95	-0,71	-0,71	57,23	57,23	-42,77	-42,77
	2022	0,87	-0,79	-0,08	52,41	91,58	-47,59	-8,42
Рентабельність поточних витрат, %	2020	-39,91			100	100		
	2021	5,53	-34,38	-34,38	13,86	13,86	-86,14	-86,14
	2022	14,58	-25,33	9,05	36,53	263,65	-63,47	163,65

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, а саме: про зростання ефективності використання витрат підприємства, про що свідчать значення показників рівня витратовіддачі основної діяльності, рівня витратоємності основної діяльності та рентабельності поточних витрат. Так, рівень витратовіддачі основної діяльності зріс на 76,67% у 2021 році, а в 2022

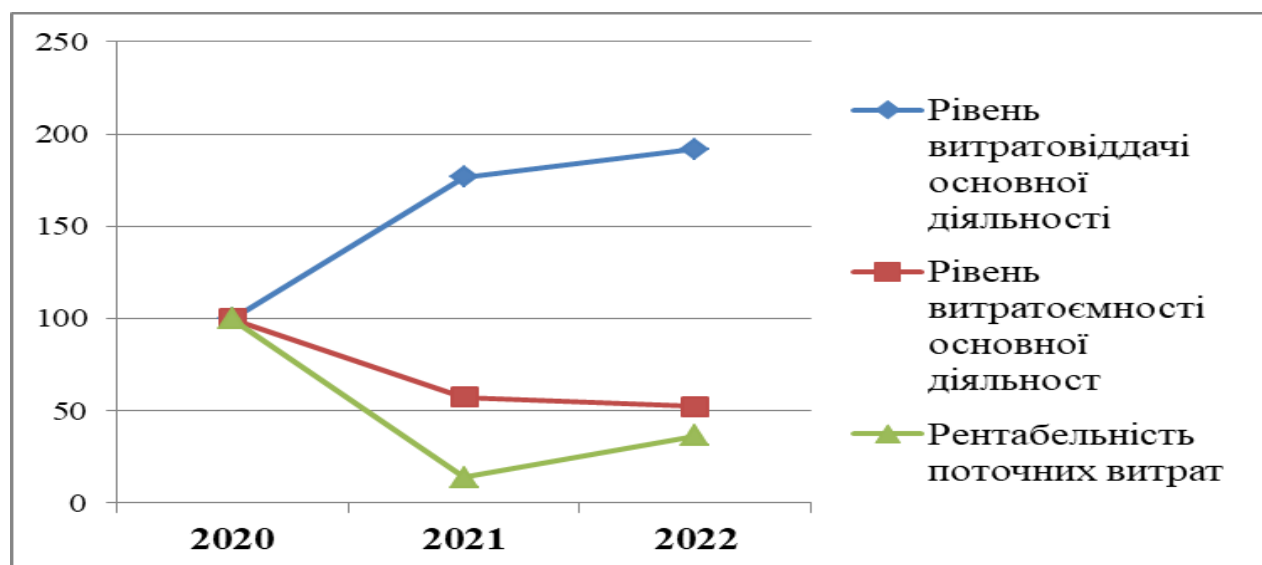

Рисунок 2.7 – Динаміка показників ефективності витрат ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки

році в порівнянні із 2021 роком на 8,49%. Даний показник характеризує отриманий чистий дохід від реалізації продукції в розрахунку на одиницю витрат на виробництво та реалізацію продукції компанії. ,

Рівень витратоємності основної діяльності скоротився на 42,77%, у 2021 році в порівнянні із базовим 2020 роком, а в 2022 році він знизився на 8,42% в порівнянні із попереднім 2021 роком. Зниження даного показника є позитивним для діяльності товариства, оскільки він характеризує витрати підприємства, які припадають на одиницю отриманого доходу.

Рентабельність поточних витрат зросла на 86,14% у 2021 році в порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році на 163,65% в порівнянні із 2021 роком. Зростання даного показника станом на 2022 рік є позитивним, оскільки він характеризує частку грошових доходів на кожен витрачений гривню та показує наскільки були економічно вигідні понесені витрати.

Оцінка ефективності ресурсів підприємства включає оцінку ефективності використання основних засобів. Тому доцільно провести такий аналіз. Даний аналіз включає такі показники, як: фондвіддачу основних засобів, фондомісткість ОЗ, фондоємність ОЗ та рентабельність ОЗ.

В таблиці 2.9 та рис 2.8 наведено результати розрахунку показників ефективності використання ОЗ тільки фондомісткості та фондоозброєності ті, так як інші показники проаналізовані у роботі вище.

Таблиця 2.9 – Аналіз показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Фондомісткість, грн/грн	2020	0,71			100	100		
	2021	0,39	-0,33	-0,33	54,05	54,05	-45,95	-45,95
	2022	0,36	-0,35	-0,03	50,54	93,50	-49,46	-6,50
Фондоозброєність, грн./грн	2020	1,09			100	100		
	2021	1,19	0,10	0,10	109,61	109,61	9,61	9,61
	2022	0,93	-0,16	-0,27	85,24	77,76	-14,76	-22,24

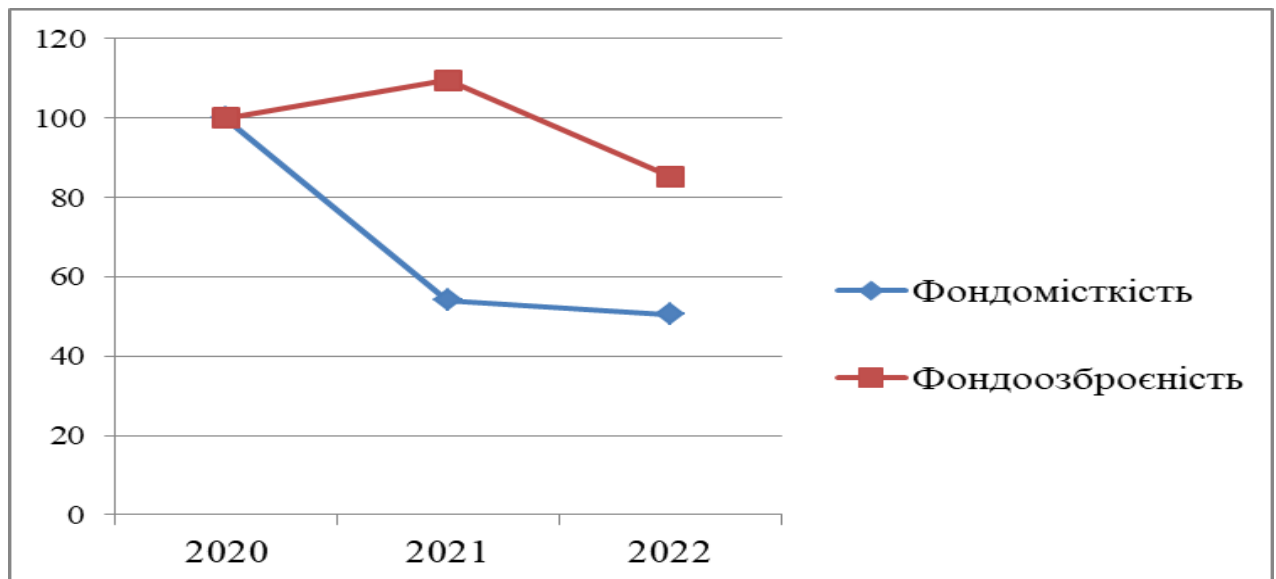

Рисунок 2.8 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» за 2020-2022 роки

Фондомісткість протягом аналізованого періоду має тенденцію до зниження. Так, у 2021 році даний показник знизився на 45,95% у порівнянні із

2020 роком, у 2022 році на 6,5% в порівнянні із 2021 роком, а в порівнянні із базовим 2020 роком то він знизився на 49,46%. Зниження даного показника є позитивним для діяльності товариства оскільки характеризує вартість основних засобів, котрі припадають на 1 гривню отриманого підприємством чистого доходу.

Фондоозброєність основних засобів у 2021 році зросла на 9,61% у порівнянні із 2020 роком, а в 2022 році знизилась на 22,24%. Для товариства зниження даного показника, також є позитивним (як і зниження фондомісткості), оскільки характеризує оснащеність праці основними засобами. Він визначається як співвідношення середньорічної вартості основних засобів, котрі припадають на одного працівника компанії.

Таким чином, проведений аналіз показників ефективності використання витрат, основних засобів та рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» вказує на загальну тенденцію. А саме, 2020 рік був збитковим для діяльності товариства, проте протягом 2021-2022 відбувається покращення функціонування та ефективності ведення виробничо-господарської та фінансово-економічної діяльності.

Наступним етапом є проведення аналізу показників ефективності ТОВ «Горизони» (табл. 2.10-2.11, та рис 2.9), що дозволяє провести порівняння та сформулювати шляхи та напрями підвищення ефективності діяльності газовидобувних підприємств.

Таблиця 2.10 Вихідні дані та результати аналізу показників рентабельності ТОВ «Горизони» за 2020-2022 роки, млн..грн

Показники	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції	180,1	1413,46	2222,25
Середньорічна сума власного капіталу	338,25	857,16	1059,89
Всього активів	540,04	1174,30	1498,12
Чистий прибуток	51,26	799,1	1130,45
Статутний капітал	168,18	1,18	1,18
Собівартість реалізованої продукції	79,95	314,96	749,23
Середньорічна вартість ОЗ	299,44	486,41	672,85
Валовий прибуток	100,16	1098,49	1369,71
Рентабельність продажів, %	28,46	56,54	50,87
Рентабельність активів, %	9,49	68,05	75,46

Рентабельність власного капіталу, %	15,15	93,23	106,66
Рентабельність основних засобів, %	17,12	164,29	168,01
Рентабельність підприємства, %	64,12	253,71	150,88

Таблиця 2.11 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Рентабельність продажів, %	2020	28,46			100	100		
	2021	56,54	28,08	28,08	198,66	198,66	98,66	98,66
	2022	50,87	22,41	-5,67	178,74	89,97	78,74	-10,03
Рентабельність активів, %	2020	9,49			100	100		
	2021	68,05	58,56	58,56	717,07	717,07	617,07	617,07
	2022	75,46	65,97	7,41	795,15	110,89	695,15	10,89
Рентабельність власного капіталу, %	2020	15,15			100	100		
	2021	93,23	78,08	78,08	615,38	615,38	515,38	515,38
	2022	106,66	91,51	13,43	704,03	114,41	604,03	14,41
Рентабельність основних засобів, %	2020	17,12			100	100		
	2021	164,29	147,17	147,17	959,64	959,64	859,64	859,64
	2022	168,01	150,89	3,72	981,37	102,26	881,37	2,26
Рентабельність підприємства, %	2020	64,12			100	100		
	2021	253,71	189,59	189,59	395,68	395,68	295,68	295,68
	2022	150,88	86,76	-102,83	235,31	59,47	135,31	-40,53

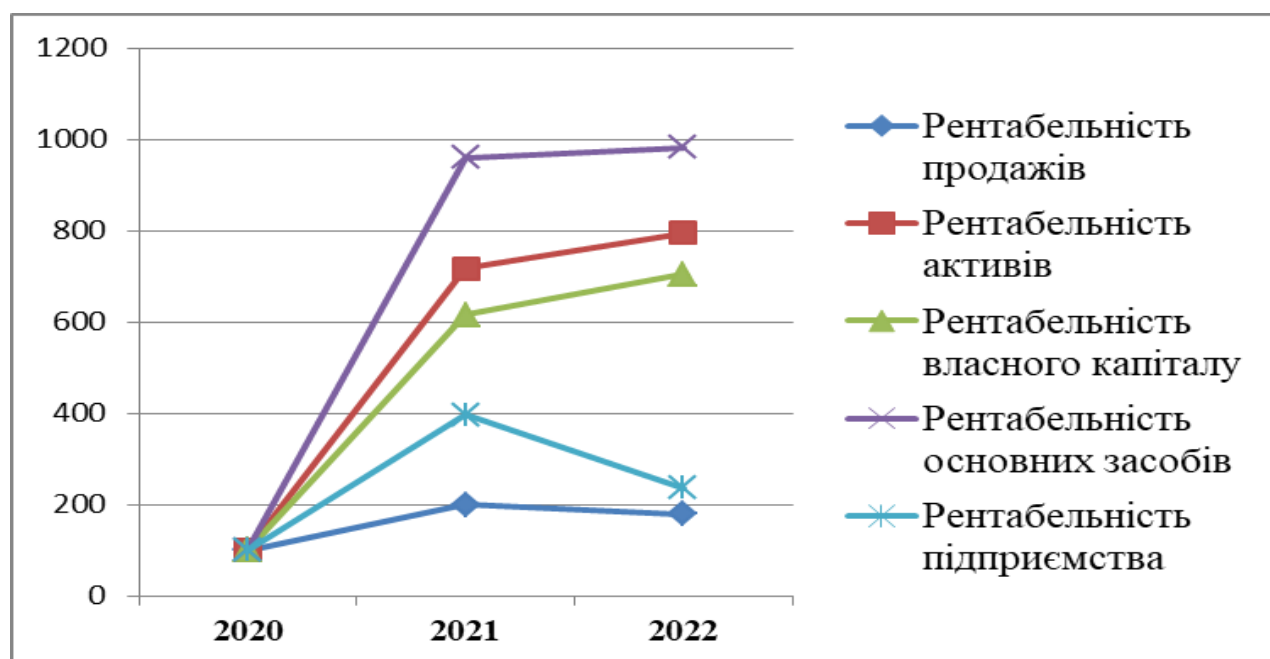

Рисунок 2.9 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

На основі проведено аналізу показників рентабельності діяльності досліджуваного товариства, слід відмітити поступове зростання усіх аналізованих показників, що є позитивним, значний вплив на їх величину мав розмір отриманого чистого прибутку.

Так, рентабельність продажів у 2021 році в порівнянні із 2020 роком зросла на 98,66%, а в 2022 році ріст становив 78,74% у порівнянні із базовим періодом. Цей показник дає змогу зрозуміти наскільки ефективною є діяльність та визначити який відсоток чистого прибутку має компанія із загального обсягу отриманого чистого доходу від реалізації.

Рентабельність активів, також мала тенденцію до зростання. Даний показник характеризує співставлення чистого прибутку із вартістю цих активів підприємства. Він показує яку кількість грошових одиниць приносить кожна вкладена у активи гривня. Так, у 2021 році показник у порівнянні із базовим 2020 роком зріс на 617,07%, а в 2022 році зростання склало 695,15%. Таке зростання показника стало можливе за рахунок значного чистого прибутку отриманого компанією.

Рентабельність власного капіталу – характеризує ефективність управління компанією і є важливим для власників, акціонерів та партнерів, оскільки вказує на її надійність та можливість відповідати за діловими зобов'язаннями та контрактами. Так, у 2021 році показник зріс на 515,38% у порівнянні із базовим 2020 роком, а в 2022 році він зріс на 604,03%. Таке зростання показника свідчить про надійність досліджуваного товариства як ділового партнера.

Рентабельність основних засобів є показником ефективності їх використання. Аналіз показника свідчить про його суттєве зростання. Так, у 2021 році він зріс на 859,64%, а в 2022 році на 881,37% у порівнянні із 2020 роком. Тобто кожна вкладена гривня в основні засоби дозволила значно примножити отримання чистого прибутку тобто 8,59 грн та 8,81 грн відповідно.

Рентабельність підприємства, яку узагальнений та комплексний показник, котрий характеризує фінансово-економічну діяльність суб'єкта господарювання, який націлений на отримання прибутку. Так, у 2021 році даний показник зріс на 295,68%, а в 2022 році на 135,31% у порівнянні із 2020 роком. Збільшення обсягів видобутку природного газу у 2021-2022 роках дозволило підприємству отримати відповідний рівень доходу, а відтак і рівень чистого прибутку, що значно вплинуло на усі аналізовані показники та загалом на ефективність функціонування товариства.

Проведено аналіз показників ефективності використання витрат, що дозволить визначити та проаналізувати отриманий товариством результат у розрахунку на одиницю понесених витрат (табл. 2.12 та рис 2.10).

Таблиця 2.12- Аналіз показників ефективності використання витрат ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту,%		Темп приросту,%	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Рівень витратовіддачі основної діяльності, коеф	2020	0,53			100	100		
	2021	1,65	1,12	1,12	311,32	311,32	211,32	211,32
	2022	2,1	1,57	0,45	396,23	127,27	296,23	27,27
Рівень витратоемності основної діяльності, коеф	2020	0,44			100	100		
	2021	0,22	-0,22	-0,22	50,00	50,00	-50,00	-50,00
	2022	0,34	-0,1	0,12	77,27	154,55	-22,73	54,55
Рентабельність поточних витрат, %	2020	125,28			100	100		
	2021	348,77	223,49	223,49	278,39	278,39	178,39	178,39
	2022	182,82	57,54	-165,95	145,93	52,42	45,93	-47,58

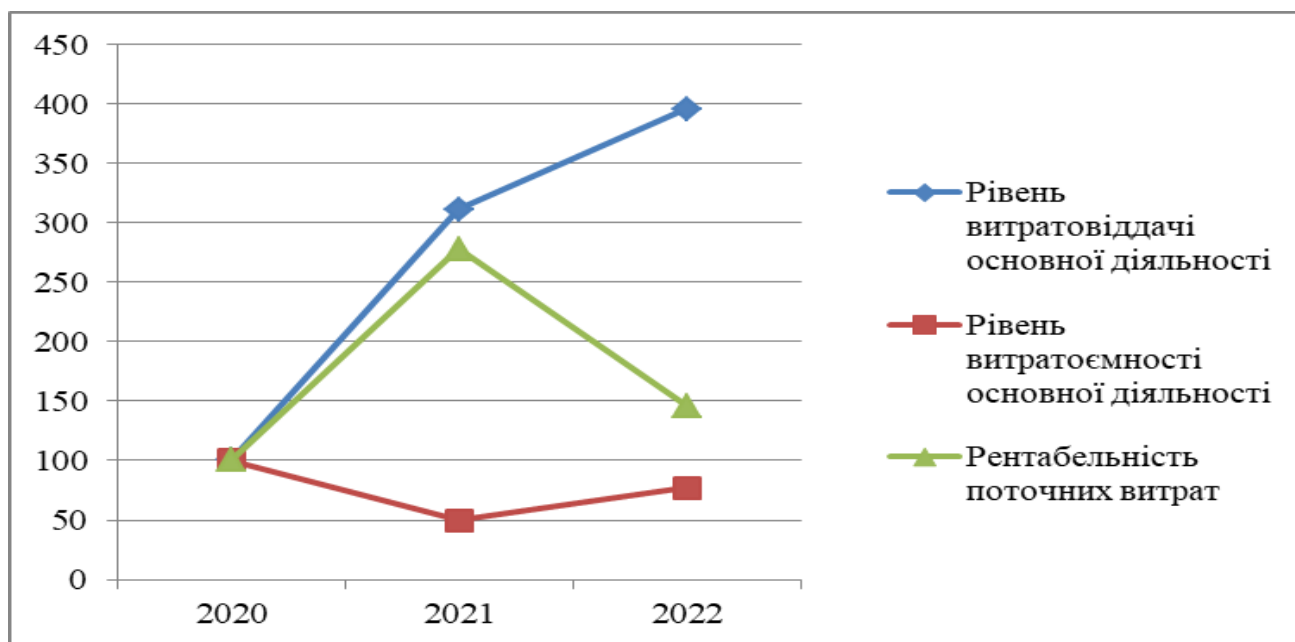

Рисунок 2.10 – Динаміка показників ефективності використання витрат ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Проведений аналіз засвідчив ефективність використання витрат товариством, оскільки витратовіддача основної діяльності, котра характеризує співвідношення між чистом доходом та собівартістю реалізованої продукції зростає. Так, у 2021 році зростання показника становить 211,32%, а в 2022 році – 293,23% у порівнянні із 2020 роком, що є позитивним для діяльності товариства.

Витратоємність основної діяльності має тенденцію до зниження, що також характеризує позитивну динаміку, так як даний показник є оберненим до показника витратовіддачі – котрий характеризує отриманий дохід на одиницю витрат. Так, у 2021 році він знизився на 50%, а в 2022 році на 22,73% у порівнянні із базовим 2020 роком. Цей показник характеризує витрат товариства на одиницю отриманого доходу.

Рентабельність поточних витрат демонструє частку валових доходів компанії на кожну гривню витрат. Так, у 2021 році показник зріс на 178,39%, а в 2022 році на 45,93% у порівнянні із базовим 2020 роком.

Загалом аналізуючи показники ефективності витрат, можна сказати, що підприємство працює досить ефективно і формує грамотну політику щодо розподілу ресурсів та їх трансформацію у витрати із забезпеченням отримання

відповідних результатів у вигляді отриманих доходу та валового і чистого прибутку.

Проведено аналізу показників ефективності використання основних засобів (табл. 2.13 та рис 2.11)

Таблиця 2.13 – Аналіз показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Показники	Роки	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Фондомісткість, грн/грн	2020	0,71						
	2021	0,39	-0,33	-0,33	54,05	54,05	-45,95	-45,95
	2022	0,36	-0,35	-0,03	50,54	93,50	-49,46	-6,50
Фондоозброєність, грн./грн	2020	11,98						
	2021	15,20	3,22	3,22	126,91	126,91	26,91	26,91
	2022	19,22	7,25	4,02	160,50	126,47	60,50	26,47

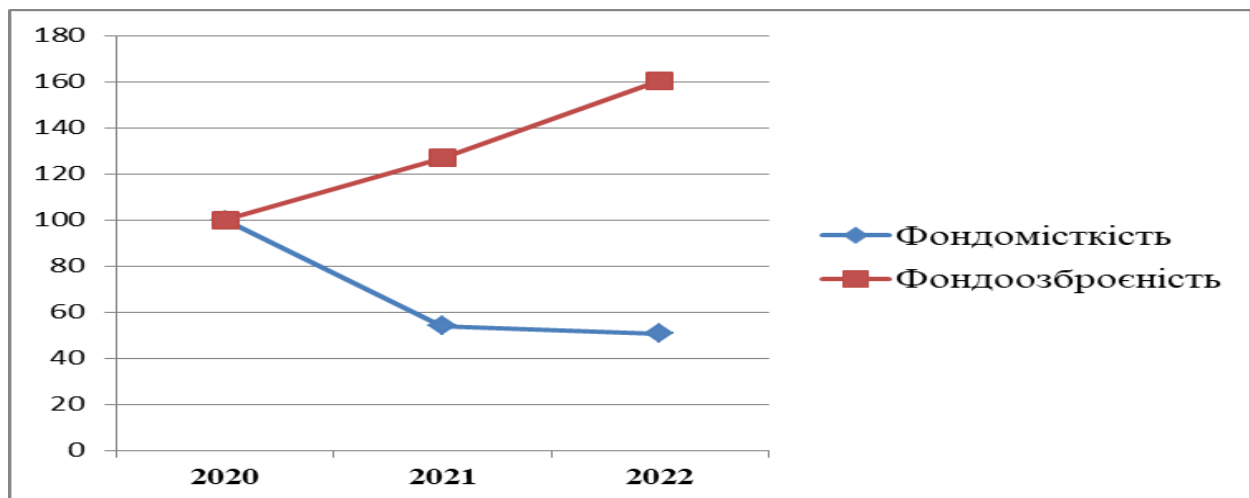

Рисунок 2.11 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки

Слід зазначити, що до показників ефективності використання основних засобів відноситься: фондоддача, фондомісткість, фондоозброєність та рентабельність ОЗ. Проте у цій частині аналізу, ми зосередимо увагу на показник фондомісткості та фондоозброєності, так як два інших – проаналізовані вище у даній роботі.

Отож, фондомісткість є оберненим показником до фондівдачі і вважається, що підприємство ефективно використовує наявні основні засоби, коли даний показник знижується. Так, фондомісткість у 2021 році знижується на 45,95%, а в 2022 році на 49,46% у порівнянні із 2022 роком, що є позитивним, як зазначалось, оскільки показує величину вартості основних засобів, які припадають на одиницю отриманого чистого доходу від реалізації продукції.

Фондоозброєність – показник, котрий характеризує ефективність оснащеності праці працівників основними виробничими засобами. Так, у 2021 році цей показник зріс на 26,91%, а в 2022 році на 60,50% у порівнянні із 2020 роком. Зростання даного показника є позитивним і свідчить про вартість основних засобів товариства, котрі припадають на одного працівника.

Таким чином, аналіз різних показників діяльності товариств вказує на їх високу ефективність та виважену політику керівництва щодо управління особливо у 2021-2022 роках, які згідно проведеного аналізу є прибутковими та рентабельними.

У наступному розділі розглянемо можливі шляхи підвищення ефективності за для можливого розвитку компаній у майбутньому.

Висновки за розділом 2

В роботі наведено загальну характеристику діяльності газовидобувних компаній, котрі працюють в Україні. Найбільшу питому вагу у структурі видобутку газу залишається за державними компаніями, зокрема АТ "Укргазвидобування" та ін. – 77% та 22% - це приватні компанії або групи компаній.

Проаналізовано споживання природного газу в Україні, яке показало тенденцію до зниження, основною причиною за останні роки стали військові дії на території країни за рахунок чого відбулось зниження споживання промисловістю та населенням.

В роботі проведено аналіз діяльності 2-х приватних газовидобувних компаній . Це ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія", яка здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Метою діяльності компанії поєднання бізнес-інтересів інвесторів та інтересів українського суспільства. Товариство користується науково-технічними розробками і передовими європейськими практиками. Та ТОВ «Горизонти», котра здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Товариство має спеціальні дозволи на користування надрами, що видані Державною службою геології та надр України та ліцензію на постачання природного газу, яка видана НКРЕКП.

Аналіз техніко-економічних показників діяльності обох підприємств, показав , що вони є досить успішними приватними компаніями з видобутку природного газу, які мають значний потенціал та можливості щодо його нарощення.

В роботі здійснено аналіз показників ліквідності і платоспроможності, який показав, що обидві компанії мають досить високий рівень ефективності використання фінансових ресурсів та грошові кошти, котрі можуть вкладати у виробничо-господарську діяльність та використовують на розробку нових газових родових та буріння свердловин.

Аналіз показників рентабельності вказує на збитковість діяльності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» у 2020 році, оскільки усі показники рентабельності є від'ємними. Негативне значення рентабельності вказує, що у цьому періоді підприємству не вистачало коштів на покриття власних витрат. Проте протягом 2021-2022 років спостерігається тенденція до зростання цих показників, що свідчить про можливості підприємства ефективно використовувати власні кошти, отримувати прибуток та покривати власні витрати.

Аналіз показників рентабельності діяльності ТОВ «Горизонти» вказує на поступове зростання усіх аналізованих показників, значний вплив на їх величину мав розмір чистого прибутку отриманого товариством за аналізований період.

Здійснюючи оцінку ефективності діяльності товариств важливо було проаналізувати ефективності використання їх витрат, оскільки це дозволило визначити співвідношення між понесеними витрати на виробництво (видобуток газу) та реалізацію продукції із отриманими доходами. Так, аналіз показав, що товариства формують грамотну політику щодо розподілу ресурсів та їх трансформацію у витрати із забезпеченням відповідних результатів у вигляді отриманих доходу та валового і чистого прибутку.

Таким чином, проведений аналіз показників ефективності використання витрат, основних засобів та рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» вказує на загальну тенденцію. А саме, 2020 рік був збитковим для діяльності товариства, проте протягом 2021-2022 відбувається покращення функціонування та ефективності ведення виробничо-господарської та фінансово-економічної діяльності.

Аналіз різних показників функціонування ТОВ «Горизонти» вказує на його високу ефективність та виважену політику керівництва щодо управління компанією.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Стратегічний аналіз діяльності газовидобувних підприємств

Для аналізу економічної ефективності діяльності газовидобувним підприємствам необхідно здійснювати постійний моніторинг перспективних та поточних завдань своєї діяльності, оцінювати галузеві тенденції та аналізувати їх вплив на компанію.

Моніторинг (діагностика) (аналіз зовнішніх факторів, оцінка внутрішніх можливостей і проблем, виявлення сильних і слабких сторін компанії). Для зазначеного аналітичного етапу характерне використання цілого комплексу різних інструментів і методів стратегічного планування.

Стратегічний аналіз являє собою процес передпланових досліджень, що включає системний аналіз факторів зовнішнього ділового навколишнього середовища та внутрішніх можливостей підприємства [38]. Він проводиться з метою визначення поточного стану підприємства і виявлення можливостей подальшого ефективного розвитку. У загальному вигляді стратегічний аналіз формує інформаційну основу, на яку спирається керівництво компанії при здійсненні процесу визначення мети й вироблення рекомендацій щодо економічної ефективності

Важливим інструментом збору та систематизації інформації про фактори зовнішнього середовища є PEST-аналіз [38]. Цей інструмент призначений для виявлення політичних (Political), економічних (Economic), соціальних (Social) і технологічних (Technological) аспектів зовнішнього середовища, які впливають на бізнес компанії. Аналіз виконується за схемою «чинник – підприємство».

Результати аналізу оформляються у вигляді матриці, підметом якої є чинники макросередовища, присудком – сила їх впливу, що оцінюється в балах, рангах та інших одиницях виміру. Результати PEST-аналізу дозволяють оцінити зовнішню економічну ситуацію, що складається у сфері виробництва та

комерційної діяльності для найбільш точного визначення альтернативних стратегій розвитку. В загальному вигляді схема проведення PEST-аналізу зображена на рис. 3.1.

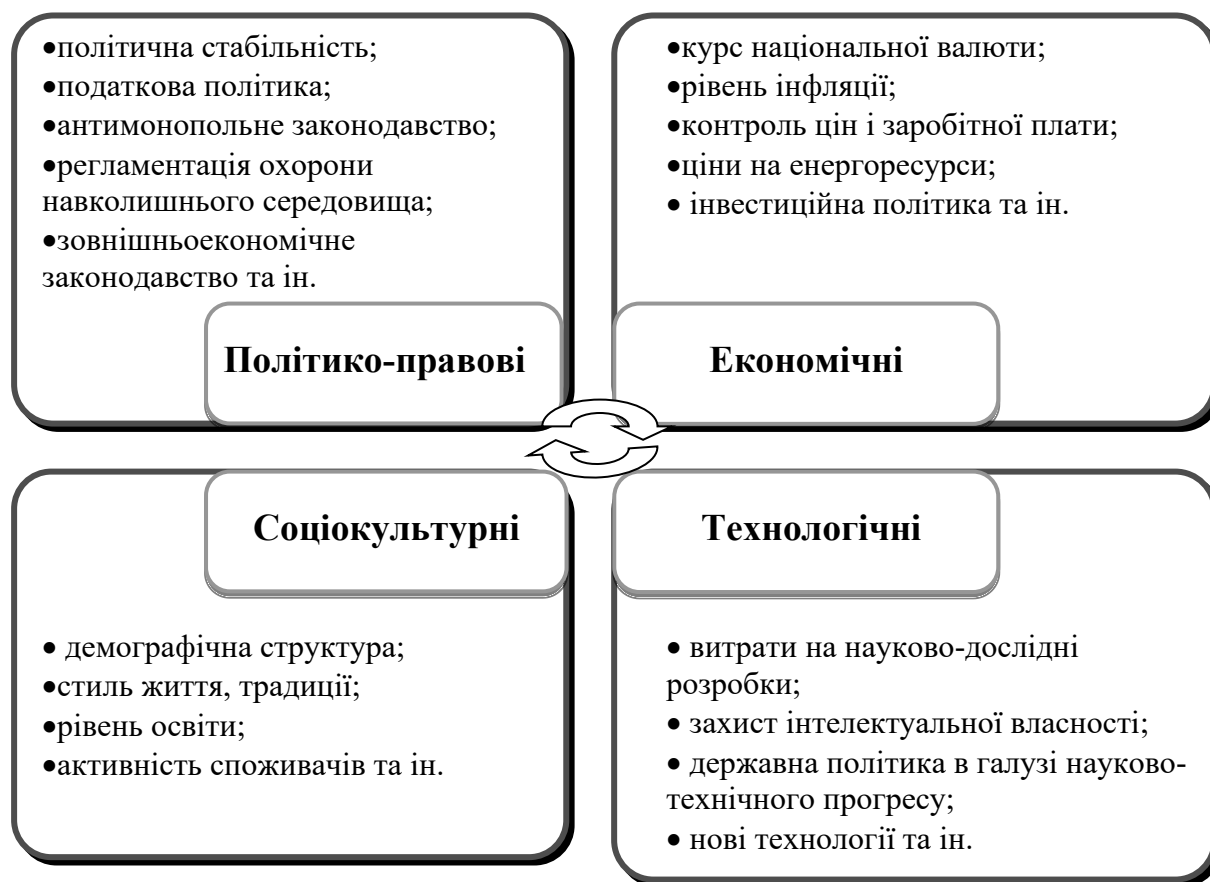

Рисунок 3.1 – Фактори аналізу зовнішнього середовища за технологією PEST-аналізу

* сформовано автором на основі [34]

Нині в рамках технологій стратегічного планування SWOT-аналіз розглядається як окремий етап оцінки та структурування інформації. Використання SWOT-аналізу дозволить систематизувати наявну інформацію щодо сильних і слабких сторін організації (переваг і недоліків), а також її можливостей і загроз (фактори зовнішнього середовища, вплив яких створить переваги або потенційно перешкодить організації на ринку).

Проведемо SWOT-аналіз газовидобувних підприємств з урахуванням наявної інформації про їх ринкову позицію, основних тенденцій подальшого розвитку, опитувань провідних фахівців підприємств та інших експертів (табл. 3.1 та табл. 3.2).

Таблиця 3.1 – Результати SWOT-аналізу діяльності газовидобувних підприємств

<i>Сфера</i>	<i>Strengths (Сильні сторони)</i>
Маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> ● Чітко визначене коло споживачів; ● обмежений асортимент продукції – постачання та транспортування газу, ● відсутність потреби в рекламних заходах. ● ринковий підхід до формування ціни на природний газ
Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> ● достатньо високий обсяг інвестицій в компанію – здійснено значні вкладення в розширення матеріального забезпечення розвитку підприємства, купівлю основних засобів, ● висока рентабельність підприємств, що вказує на їх надійність для партнерів, кредиторів та інвесторів; ● висока кредитоспроможність підприємств.
Персонал	<ul style="list-style-type: none"> ● Висока кваліфікація працівників; ● систематичні навчання персоналу компаній. ● гнучка та збалансована організаційно-виробнича структура підприємств
Виробництво	<ul style="list-style-type: none"> ● Наявність власного замкнутого виробничого циклу; ● наявність високотехнологічного обладнання; ● відповідність технологій міжнародним стандартам. ● частина виробничих процесів на аутсорсингу
<i>Сфера</i>	<i>Weaknesses (Слабкі сторони)</i>
Маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> ● коливання ціни на природний газ - сезонний характер
Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> ● значні витрати на розробку та буріння свердловин із ризиком відсутності у них газу; ● значні податкові зобов'язання.
Персонал	<ul style="list-style-type: none"> ● недосить ефективна система стимулювання праці.
Виробництво	<ul style="list-style-type: none"> ● високий ризик аварійних ситуацій та необхідність заходів щодо безаварійної роботи ● збільшення вартості георозвідувальних робіт
<i>Сфера</i>	<i>Opportunities (Можливості)</i>
Маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> ● Можливість збільшення конкурентних переваг та диверсифікації послуг; ● впровадження нової маркетингової політики та політики стимулювання збуту. ● Забезпечення доступності сучасних сервісних послуг
<i>Сфера</i>	<i>Threats (Загрози)</i>
Маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> ● Скорочення постачання газу.
Споживачі	<ul style="list-style-type: none"> ● Перехід споживачів на альтернативну енергетику; ● економічний спад.
Економічна	<ul style="list-style-type: none"> ● Зміна курсу валюти; ● ріст інфляції – нині спостерігається значний ріст інфляційних процесів, ця ситуація несприятлива для інвестицій. ● зниження рівня доходів юридичних осіб. ● політична не стабільність, військовий стан
Регуляторно-законодавча	<ul style="list-style-type: none"> ● Зміни в податковому законодавстві, реформування галузі. ● політика щодо формування та акумулювання рентних платежів ● складнощі в триманні спецдозволів на провадження діяльності

*Сформовано на основі проведених досліджень

Таблиця 3.2 – Матриця SWOT аналізу газовидобувних підприємств

Потенційно внутрішні сильні сторони (S)	Потенційно внутрішні слабкі сторони (W)
1. Стабільні зв'язки з контрагентами. 2. Наявність кваліфікованого персоналу. 3. Висока кредитоспроможність підприємств. 4. Сучасне високоточне обладнання для контролю за підготовкою, висушуванням та транспортуванням газу; 5. Частина виробничих процесів передано на аутсорсинг; 6. Залученість до діяльності компаній іноземного партнера.	1. Значні витрати на геологорозвідувальні та бурові роботи із ризиком відсутності газу. 2. Сезонність виробництва (ціни на газ) і відповідно грошових надходжень підприємств. 3. Складність в отриманні спеціальних дозволів для ведення діяльності. 4. Зменшення обсягів видобутку газу
Потенційно зовнішні сприятливі можливості (O)	Потенційно зовнішні загрози (T)
1. Достатня стабільність постачання газу споживачам. 2. Співпраця з іншими профільними компаніями. 3. Співпраця з місцевими громадами, науковим установами. 4. Забезпеченість доступності сучасних сервісних послуг. 5. Диверсифікація послуг	1. Зміни кон'юнктури на зовнішніх ринках. 2. Недосконалість податкового законодавства, високий рівень податкового навантаження. 3. Військовий стан в країні. 4. Спад економіки, 5. Політична ситуація в країні. 6. Перехід споживачів на альтернативні види палива. 7. Сплата рентних платежів та їх акумулювання на місцевому рівні.

* сформовано автором на основі проведених досліджень

Таким чином, формування матриці SWOT дало можливість визначитися з подальшими дослідженнями економічної ефективності діяльності газовидобувних підприємств у напрямі її підвищення.

Відзначено, що фактори зовнішнього середовища серед яких політична стабільність, військові дії в державі значної мірою впливають на результати господарської діяльності. Суттєвий вплив мають процеси отримання дозвільних документів тобто спецдозволи на розробку та геологорозвідувальні дослідження певної території. На зацікавленість громад у діяльності таких підприємств значний вплив має акумулювання рентних платежів, які суттєво поповнюють бюджет громад і сприяють їх розвитку.

Оскільки діяльність таких підприємств є високо ризиковою з точки зору впливу на довкілля, то проводиться оцінка впливу на довкілля, яка визначає

потенційну небезпеку, характер та інтенсивність майбутньої діяльності суб'єкта господарювання на екосистему і здоров'я населення

Проведений аналіз у другому розділі роботи та дослідження основних тенденцій діяльності газовидобувних підприємств, визначення на цій основі результатів аналізу сильних, слабких сторін, можливостей і загроз функціонування дає основу для формування шляхів та напрямів підвищення економічної ефективності їх діяльності.

3.2 Шляхи та напрями підвищення ефективності діяльності газовидобувних підприємств

Згідно схваленої концепції розвитку газовидобувної галузі України [39] розвиток газовидобувної галузі України з урахуванням провідного досвіду іноземних держав передбачає збільшення обсягів власного видобутку природного газу з метою зменшення її залежності від імпорту енергоносіїв та стабільного забезпечення споживачів енергією.

Тому на основі проведеного аналізу та вивчення нормативної бази можна сформулювати наступні шляхи підвищення економічної ефективності діяльності газовидобувних підприємств (рис 3.2)

Рисунок 3.2 – Шляхи підвищення ефективності функціонування газовидобувних підприємств

Так, розглядаючи наведені на рисунку шляхи підвищення ефективності газовидобувних підприємств, слід відмітити, що:

- розробка нових родовищ природного газу передбачає проведення геологорозвідувальних робіт, пошукового, розвідувального та експлуатаційного буріння;

- ефективне використання сучасних технологій і устаткування на діючих родовищах природного газу передбачає збільшення обсягу видобутку природного газу;

- отримання дозвільних документів передбачає отримання спеціального дозволу на розробку та дослідження певної території, де потенційно можуть бути поклади природного газу;

- налагодження співпраці та комунікація, передбачає врахування інтересів газовидобувних компаній, держави та громади. Також така співпраця поширюється на наукові, навчальні, дослідницькі установи та між компаніями які працюють на ринку;

- дотримання екологічних стандартів щодо видобутку природного газу , раціонального використання цього ресурсу, впровадження технологій щодо захисту довкілля;

- проведення широкого спектру геологорозвідувальних та пошукових робіт з приводу відкриття нових родовищ, будівництва свердловин та приросту розвіданих запасів природного газу;

- застосування сучасних методів інтенсифікації видобутку передбачає збільшення терміну експлуатації свердловин, забезпечення раціонального та ефективного освоєння родовищ;

- впровадження інновацій та цифрових технологій у процеси розвідки нових родовищ, проведення геологорозвідувальних робіт.

Реалізація нових підходів та досягнень сучасної науки, незворотна модернізація виробничих процесів та праці, практична реалізація сучасних підходів та методів під час запровадження виробничих процесів та управління ними - саме ті першочергові завдання що постали перед газовидобувними

підприємствами для підвищення їх конкурентних позицій та підвищення ефективності функціонування .

Відомо, що управління інноваціями будь-якого підприємства це є процес реалізації існуючих та розробки нових технологічних та організаційних рішень та інших можливостей підприємства, що утворюються та теж знаходять свою практичну реалізацію з обов'язковим дотриманням правил розвитку макросередовища а умовах його циклічності.

Управління інноваційними послугами володіє наступними характеристиками:

- факт наявності певним видом ресурсів не вимагає обов'язкового уміння розпоряджатися та управляти ними. Адже, як нам відомо, розвиток будь-якого підприємства та його процвітання стає можливим лишень тоді, коли має місце факт постійного пошуку та розробки особистого інноваційного потенціалу. Відтак, інноваційний потенціал підприємства знаходиться в залежності від рівня своєї забезпеченості ресурсним запасом, та й від потенційної можливості управлінців та менеджменту їх раціонального ранжування [40].

Отже, виходячи з вищевикладеного, вважаємо, що для досягнення в найбільшій мірі ефективного та результативного аналізу в процесі управління інноваційними можливостями та їх наступного використання з боку газовидобувних підприємств має місце обов'язкове розуміння та усвідомлення усіх можливих напрямів підвищення ефективності їх функціонування

Разом з тим, не менш важливим є вміння усвідомлення адекватної оцінки можливого впливу факторів (зовнішніх, внутрішніх) на сам процес генерування інноваційних рішень. Зокрема, в управлінні інноваціями у діяльності газовидобувних підприємств можна виділити наступні напрями:

Інвестиційні інновації – в певній мірі можливо віднести до фінансових інновацій, але у зв'язку з врахуванням важливості інвестиційних ресурсів в тому числі нерозподіленого прибутку, кошти акціонерів власників, зовнішніх інвесторів, було прийнято рішення виокремити в окремий напрямок.

Фінансово-економічні інновації – до напряму інноваційного забезпечення нами було віднесено не лишень за рахунок залучених зовнішніх джерел

фінансування, а й в результаті оптимізаційних заходів відносно власних фінансових засобів.

Управлінські інновації включають в себе певну сукупність управлінських навиків в особі менеджера газовидобувного підприємства, а також управлінський базис, що передбачає ряд можливостей з метою розробки та наступної реалізації інноваційних рішень в діяльності досліджуваних підприємств.

Кадрові інновації – вміщують в себе рекрутингові потуги та можливості газовидобувних підприємств зокрема, колективу підприємства до генерування інноваційних ідей відносно створення нових видів товарів та послуг. В межах даного напрямку можливої реалізації інновацій на підприємстві варто також відзначити інтелектуальний потенціал, а також можливі креативні рішення. Оскільки можливості трудового потенціалу газовидобувних підприємств до генерування новаторських рішень, а також їх професійний рівень є особливо важливим аспектом в процесі реалізації інновацій газорозподільної організації.

Технологічні інновації – передбачають нематеріальні активи газовидобувних підприємств, а також інші засоби виробничого процесу в якості технологічного базису з метою все глибшої реалізації принципово нових технічних, технологічних та виробничих досягнень.

Виробничі інновації – являють собою абсолютно новий продукт, що можна вдосконалити на ринку постачання природнього газу споживачам, до яких відносимо [40].

Маркетингові (популяризаційні) інновації – передбачають за своїм змістом заходи, ідеї та можливості, що сприятимуть просуванню продукції (товарів та послуг) в тому числі інноваційних на нові ринки продукції.

В свою чергу, до функцій управління інноваціями газовидобувних підприємств віднесено наступні:

- мотиваційна-передбачає заохочення до практичної реалізації намічених перед працівниками газовидобувних підприємств цілей та завдань за обов'язковими при цьому злагодженими діями, що націлено на забезпечення

гармонізації усіх структурних елементів, що в тій чи іншій мірі залучені до реалізації інноваційного потенціалу організації;

-визначальна-передбачає чітке окреслення цілей та завдань подальшого функціонування газовидобувних підприємств на майбутній період;

-контрольна-передбачає забезпечення контролю якості та ефективності процесу досягнення та реалізації поставлених цілей з наступною постійною перевіркою достовірності та відповідності вимогам дотриманим в процесі професійної діяльності результатів;

-організаційна-передбачає уточнення поставлених завдань, а також конкретизацію результативних очікувань, знаходження в більшій мірі досконалих шляхів та підходів до найбільш ефективного використання та розподілу потенціалу газовидобувних підприємств. Є загальновідомим, що будь-яке підприємство будь якої галузі завжди прагне покращення своїх показників діяльності, не є виключенням і газовидобувних підприємства.

Адже, вони завжди прагнуть постійного розширення ринків збуту своєї продукції, охоплення якомога більшого кола споживачів, а також недопущення виходу нових підприємств на вже усталений ними ринок. Втім, поточні та намічені завдання та цілі газовидобувних підприємств за умов фактичного функціонування можуть застосовуватися у прямій пропорційності до рівня агресивності середовища в якому функціонують та за яких здійснюють свою професійну діяльність. В результаті чого варіюються й тенденції та інтереси практичної реалізації інноваційних рішень в діяльності газовидобувних підприємств. Це викликано насамперед бажанням «обходу» фактів можливого виникнення ризиків, а також максимально ефективною реалізації внутрішнього потенціалу газовидобувних підприємств.

Таким чином в якості основних напрямків розвитку газовидобувних підприємств слід виділити кілька консолідованих напрямів [41]:

- полягає у здійсненні інноваційної діяльності у сфері традиційних процесів, пов'язаних з видобутком газу та виробництвом нафтогазових продуктів, де НДДКР мають бути спрямовані на підвищення ефективності виробничих процесів збільшення вилучення пластів;

– підвищення екологічності процесів виробництва традиційної газової продукції;

- використанням цифрових технологій у виробничому процесі – використання технологій великих даних, систем розподіленого реєстру, штучного інтелекту (AI), віртуальної реальності (VR), нанотехнологій.

Окрім необхідності розвитку зазначених напрямів, продовження процесу моніторингу діяльності газовидобувних компаніях, потрібно, по-перше, підняти питання формування концепції розвитку нафтогазового бізнесу в цифровому форматі, як символ якісної трансформації бізнесу. Необхідно приділити увагу вивченню можливостей, формуванню методології та формуванню спеціальних стратегій, тактик та інструментів щодо цифрової трансформації.

По-друге, потрібно здійснити якісну розробку ефективної системи інноваційного маркетингу, яка передбачає відстеження мінливого попиту та можливостей для інноваційного розвитку не лише через портфолію, а й через прямі інвестиції. Тактична складова нових бізнес-моделей полягає у збільшенні інвестицій та більш активному впровадженні їх результатів у виробництво саме на базі газовидобувних підприємств. Стратегічна складова передбачає розвиток інноваційних принципів маркетингу та перетворення газовидобувних підприємств у диверсифікованих виробників енергії.

Загалом, в умовах розвитку ринку природного газу, діджиталізації та інтелектуалізації процесів, що супроводжуються особливо важливим завданням для газовидобувних компаній стає пошук найбільш прийнятних шляхів свого розвитку, а також максимально ефективної реалізації власного потенціалу.

Висновки за розділом 3

На основі SWOT аналізу сформовано сильні, слабкі сторони діяльності досліджуваних підприємств, а також можливості та ризики для їх функціонування. Відзначено, що фактори зовнішнього середовища серед яких політична стабільність, військові дії в державі значної мірою впливають на

результати господарської діяльності. Суттєвий вплив мають процеси отримання дозвільних документів тобто спецдозволи на розробку та геолорозвідувальні дослідження певної території. На зацікавленість громад у діяльності таких підприємств значний вплив має акумулювання рентних платежів, які суттєво поповнюють бюджет громад і сприяють їх розвитку.

Оскільки діяльність таких підприємств є високо ризиковою з точки зору впливу на довкілля, то проводиться оцінка впливу на довкілля, яка визначає потенційну небезпеку, характер та інтенсивність майбутньої діяльності суб'єкта господарювання на екосистему і здоров'я населення.

Розвиток газовидобувної галузі не можливий без реалізації відповідних заходів, що дозволить підвищити ефективності діяльності газовидобувних підприємств тому було в роботі виокремлено шляхи на напрями її підвищення. Зокрема до шляхів варто віднести: розробку нових родовищ природного газу, ефективне використання сучасних технологій, отримання дозвільних документів, налагодження співпраці та комунікації між зацікавленими сторонами та ін.

Серед напрямів розвитку газовидобувних підприємств слід виділити : здійснення інноваційної діяльності у сфері традиційних процесів, пов'язаних з видобутком газу де впровадження інновацій мають бути спрямовані на підвищення ефективності виробничих процесів збільшення вилучення пластів, підвищення екологічності процесів виробництва традиційної газової продукції та використанням цифрових технологій у виробничому процесі.

ВИСНОВКИ

В роботі обґрунтовано сутність «ефективність» та «економічна ефективність». Відзначено, що немає єдиного підходу до розуміння цих понять, що вказує на важливість даного поняття та на увагу зі сторони науковців та дослідників.

Узагальнюючи думки науковців щодо трактування поняття «ефективність» визначено, що це відношення отриманого результату до витрат різного виду ресурсів, котрі є наявними на підприємстві.

Залежності від мети чи цілей визначення ефективності, вона як результуючий показник діяльності будь-якого суб'єкта господарювання може бути оцінена на основі економічних показників таких як, дохід від діяльності, отриманий розмір чистого прибуку, зниження собівартості продукції за рахунок впровадження певних заходів, економія окремих ресурсів підприємства.

Виокремлено зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на економічну ефективність. Відзначено, що сильний вплив мають фактори зовнішнього середовища, оскільки підприємству важко або і неможливо на них впливати, оскільки вони залежать від економічної та політичної стабільності у державі, демографічної ситуації, інституційної складової, податкової та фіскальної політик.

Серед внутрішніх факторів котрі впливають на економічну ефективність діяльності підприємства, можна виділити наявність та доступ до фінансових, природних, трудових ресурсів, технічна оснащеність та рівень наявних основних засобів, стилі управління керівництва, сформована стратегія розвитку.

Наведено підходи до аналізу економічної ефективності підприємства і на їх основі виокремлено методики аналізу, частина з яких використана для аналізу та оцінювання діяльності газовидобувних підприємств.

В роботі наведено загальну характеристику діяльності газовидобувних підприємств, котрі працюють в Україні. Найбільшу питому вагу у структурі видобутку газу залишається за державними компаніями, зокрема АТ

"Укргазвидобування" та ін. – 77% та 22% - це приватні компанії або групи компаній.

Проаналізовано споживання природного газу в Україні, яке показало тенденцію до зниження, основною причиною за останні роки стали військові дії на території країни за рахунок чого відбулось зниження споживання промисловістю та населенням.

В роботі проведено аналіз діяльності 2-х приватних газовидобувних компаній . Це ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія", яка здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Метою діяльності компанії поєднання бізнес-інтересів інвесторів та інтересів українського суспільства. Товариство користується науково-технічними розробками і передовими європейськими практиками. Та ТОВ «Горизонти», котра здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Товариство має спеціальні дозволи на користування надрами, що видані Державною службою геології та надр України та ліцензію на постачання природного газу, яка видана НКРЕКП.

Аналіз техніко-економічних показників діяльності обох підприємств, показав , що вони є досить успішними приватними компаніями з видобутку природного газу, які мають значний потенціал та можливості щодо його нарощення.

В роботі здійснено аналіз показників ліквідності і платоспроможності, який показав, що обидві компанії мають досить високий рівень ефективності використання фінансових ресурсів та грошові кошти, котрі можуть вкладати у виробничо-господарську діяльність та використовують на розробку нових газових родових та буріння свердловин.

Аналіз показників рентабельності вказує на збитковість діяльності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» у 2020 році, оскільки усі показники рентабельності є від'ємними. Негативне значення рентабельності вказує, що у цьому періоді підприємству не вистачало коштів на покриття власних витрат. Проте протягом 2021-2022 років спостерігається тенденція до зростання цих показників, що свідчить про можливості підприємства ефективно

використовувати власні кошти, отримувати прибуток та покривати власні витрати.

Аналіз показників рентабельності діяльності ТОВ «Горизонти» вказує на поступове зростання усіх аналізованих показників, значний вплив на їх величину мав розмір чистого прибутку отриманого товариством за аналізований період.

Здійснюючи оцінку ефективності діяльності товариств важливо було проаналізувати ефективності використання їх витрат, оскільки це дозволило визначити співвідношення між понесеними витрати на виробництво (видобуток газу) та реалізацію продукції із отриманими доходами. Так, аналіз показав, що товариства формують грамотну політику щодо розподілу ресурсів та їх трансформацію у витрати із забезпеченням відповідних результатів у вигляді отриманих доходу та валового і чистого прибутку.

Таким чином, проведений аналіз показників ефективності використання витрат, основних засобів та рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» вказує на загальну тенденцію. А саме, 2020 рік був збитковим для діяльності товариства, проте протягом 2021-2022 відбувається покращення функціонування та ефективності ведення виробничо-господарської та фінансово-економічної діяльності.

Аналіз різних показників функціонування ТОВ «Горизонти» вказує на його високу ефективність та виважену політику керівництва щодо управління компанією.

Для виокремлення шляхів та напрямів підвищення ефективності газовидобувних підприємств було проведено SWOT аналіз, на основі якого сформовано сильні, слабкі сторони діяльності досліджуваних підприємств, а також можливості та ризики для їх функціонування. Відзначено, що фактори зовнішнього середовища серед яких політична стабільність, військові дії в державі значної мірою впливають на результати господарської діяльності. Суттєвий вплив мають процеси отримання дозвільних документів тобто спецдозволи на розробку та геологорозвідувальні дослідження певної території. На зацікавленість громад у діяльності таких підприємств значний вплив має

акумулювання рентних платежів, які суттєво поповнюють бюджет громад і сприяють їх розвитку.

Оскільки діяльність таких підприємств є високо ризиковою з точки зору впливу на довкілля, то проводиться оцінка впливу на довкілля, яка визначає потенційну небезпеку, характер та інтенсивність майбутньої діяльності суб'єкта господарювання на екосистему і здоров'я населення.

Розвиток газовидобувної галузі не можливий без реалізації відповідних заходів, що дозволить підвищити ефективності діяльності газовидобувних підприємств тому було в роботі виокремлено шляхи на напрями її підвищення. Зокрема до шляхів варто віднести: розробку нових родовищ природного газу, ефективне використання сучасних технологій, отримання дозвільних документів, налагодження співпраці та комунікації між зацікавленими сторонами та ін.

Серед напрямів розвитку газовидобувних підприємств слід виділити : здійснення інноваційної діяльності у сфері традиційних процесів, пов'язаних з видобутком газу де впровадження інновацій мають бути спрямовані на підвищення ефективності виробничих процесів збільшення вилучення пластів, підвищення екологічності процесів виробництва традиційної газової продукції та використанням цифрових технологій у виробничому процесі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ НА ДЖЕРЕЛА

1. Макконелл К,Р., Брю С.Л. Економікс:принципи, проблеми і політика. 14-те видання.ІНФРА-М, 2003. 972 с.
2. Лямець В. І. Системний аналіз. Вступний курс. 2-е вид., перероб. та допов. Х.: ХНУРЕ, 2004. 396 с
3. Райзберг Б. А. Сучасний економічний словник. 4-те вид. перероб. і доп. М.: ІНФРА-М, 2004. 479 с.
4. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності. К: Академія, 2005 р. 280 с.
5. Орлов П. А. Економіка підприємства: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ, 2000. 401 с.
6. Сурмін Ю. П. Теорія систем і системний аналіз: навчальний посібник. К.: МАУП, 2010. 368 с.
7. Момот О. І., Демченко А. О. Про сутність понять «ефективність» та «результативність» в економіці. Економічний вісник Донбасу. 2013. № 3 (33). С. 207-210
8. Перерва П. Г., Кравчук А. В. Ефективність як економічна категорія. Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки. 2018. № 15 (1291). С. 137-143
9. Савицька О. М., Салабай В. О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. Ефективна економіка : Електронне наукове фахове видання. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf
10. Мочерний С. В., Єрохін С. А., Каніщенко Л. О. та ін. Основи економічної теорії. К.: Знання, 2000
11. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: підручник. К.: Либідь, 2003. 448 с.
12. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.

2018. Вип. 20. Ч. 3. С. 174-177

13. Паламаренко Я. В. Заходи щодо підвищення економічної ефективності діяльності підприємств спиртової галузі України в контексті сьогодення. Ефективна економіка : Електронне наукове фахове видання. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5196>.

14. Полегенька М. А. Теоретична сутність економічної категорії «ефективність». Агросвіт. 2016. № 10. С. 69-74.

15. Чучук Ю. В. Теоретична сутність понять економічна ефективність та ефективність діяльності. Ефективна економіка : Електронне наукове фахове видання. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

16. Баглаєва Н. С., Суховєєва Ю. А. Теоретична сутність поняття економічна ефективність діяльності підприємства. Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ. 2020. Вип. 2. С. 98-101.

17. Стукан Т. М. Теоретичні аспекти дослідження питань ефективності діяльності аграрних підприємств. Інтелект XXI. 2016. № 5. С. 115-120.

18. Череп А. В., Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. Ефективна економіка : Електронне наукове фахове видання. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>

19. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.

20. Савенко Н.В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення. Інноваційна економіка 2009. No 2. С. 153.

21. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.

22. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: на'вчальний посібник. К.: "Кондор", 2006. 664 с

23. Samuelson, P. A, Nordhaus W.D. Economics: monograph. McGraw-Hill/Irwin, 2009. 744 p.

24. Савко О.Я., Марчишин І.В, Єфімчук М.В. Формування стратегії підприємства: етапи розробки. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. "Актуальні

проблеми в економіці, фінансах та управлінні", 25 жовтня 2023 року, Одеса. С 39-42.

25. Savko O., Gutsulyak V., Yefimchuk M. Methods of evaluating the effectiveness of industrial enterprises. Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: Матеріали IX Міжн.наук.-практ. конф. Луцький національний технічний університет, 15 грудня 2023 року, Луцьк, 2023, Ч1. С.204-205.

26. Шимановська-Діанич Л. М., Педченко Н. С. Підходи до оцінки ефективності та результативності діяльності торговельного підприємства: Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Випуск 1(135). 2019. С71-77.

27. Саленко О.В. Шляхи визначення ступеню ефективності діяльності підприємства. Економіка та управління підприємствами ма инобудівної галузі : проблеми теорії та практики 2013. № 4 (24). С. 62- 71

28. Отенко В.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства. БІЗ ЕСІ ФОРМ. 2013. №5. С. 232–237.

29. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки 2016. Вип. 10. С. 452–456.

30. Матюх С.А. Дослідження сучасних методів оцінки ефективності діяльності організацій. Економічний аналіз 2014. Т. 15. № 3. С. 79–85

31. Асоціація газовидобувних компаній України URL: <https://agpu.org.ua/pro-asotsiatsiiu/kompanii-chleny>

32. Орел І. Як в Україні іможна наростити видобутк газу під час війни. Forbes Urraine. URL: <https://forbes.ua/company/yak-v-ukraini-mozhna-narostiti-vidobutok-gazu-pid-chas-viyni-intervyu-z-zasnovnikom-kompanii-zakhidnadraseris-zinoviem-kozitskim-22092022-8500>

33. Скільки природного газу споживає та видобуває Україна. Слово і діло: аналітичний портал URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/09/27/infografika/ekonomika/skilky-pryrodnogo-hazu-spozhyvaye-ta-vydobuvaye-ukrayina>

34. Видобуток газу в Україні у 2022 році зменшився на 6%. Українська енергетика: URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/vydobutok-hazu-v-ukraini-u-2022-rotsi-zmenshyvsia-na-6>

35. Україна у 2023р наростила видобуток газу на 0,9% - до 18,7 млрд куб м. ExPro consulting URL: <https://expro.com.ua/novini/ukrana-u-2023r-narostila-vidobutok-gazu-na-09-do-187-mlrd-kub-m>

36. Офіційний сайт ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» URL:

37. Офіційний сайт ТОВ «Горизонти» URL:

38. Семенов Г. А., Богдан Ю. М. Стратегія розвитку підприємства в сучасних умовах на прикладі КП «НБК «Іскра» (м. Запоріжжя), Держава та регіони. 2009. № 2 С. 187-196.

39. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку газовидобувної галузі України» №1079-р від 28.12.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1079-2016-%D1%80#Text>

40. Новосад О. В. Роль інноваційно-інвестиційної діяльності для газотранспортних підприємств регіону Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал.. Луцьк. 2019. №3(19). С. 30-37.

41. Бедик О., Бобров Є. Управління інноваційною активністю газовидобувних підприємств в умовах зміни ринкової динаміки. Вчені записки Університету «КРОК» №2 (70), 2023 123-130.

42. Шматковська Т.О., Сосна Г.М. До проблематики підвищення ефективності діяльності підприємства на інноваційних засадах. Фінансовий простір.2016. № 1 (21). С. 114–118.

43. Гринько Т. В, Кошевий М. М., Гвініашвілі Т.З. Методичні підходи до оцінки ефективності організаційних змін на підприємствах зв'язку Економічний часопис-XXI. 2016. №156 (1-2). С. 78-82

ДОДАТОК А

Показники ефективності діяльності підприємства

Фінансові коефіцієнти (показники ліквідності і платоспроможності)	
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Власний капітал}}$
Загальний коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Частка оборотних коштів у активах	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Всього активів}}$
Показники рентабельності підприємства	
Рентабельність продажів, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації}} * 100$
Рентабельність активів, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} * 100$
Рентабельність власного капіталу, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість ВК}} * 100$
Рентабельність основних засобів, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість ОЗ}} * 100$
Рентабельність підприємства, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}} * 100$
Показники ефективності використання витрат	
Рівень витратовіддачі основної діяльності, коеф	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}$
Рівень витратоемності основної діяльності, коеф	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$
Рентабельність поточних витрат, %	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}} * 100$
Показники ефективності використання основних засобів	
Фондомісткість, грн/грн	$\frac{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$
Фондоозброєність, грн./грн	$\frac{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}{\text{Середньооблікову чисельність працівників}}$

ДОДАТОК Б1

Суб'єкт господарювання: ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія"

Ідентифікатор суб'єкта господарювання 36042045

за 2021 рік

Дата звіту про управління 2021-12-31

Цей Звіт про управління складено відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

1. Інформація про діяльність та організаційну структуру*Інформація про основну діяльність*

ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу.

Мета, цілі та стратегії досягнення цих цілей

Мета діяльності ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" спрямована на поєднанні бізнес-інтересів інвесторів та інтересів українського суспільства. Товариство користується науково-технічними розробками і передовими європейськими практиками. На майбутні перспективи безпосередній вплив можуть здійснювати як внутрішньо-українські фактори, так і міжнародні. До числа перших ми можемо віднести бізнес-клімат та інвестиційний клімат в Україні, зокрема прозорий доступ до послуг «Нафтогаз України», до отримання ліцензій на нові площі, вільний доступ постачальників природного газу до всіх споживачів в поєднанні з ринковими принципами ціноутворення, а також зміни податкового законодавства, особливо розміри рентної плати. До міжнародних факторів, безумовно, першим треба назвати волатильність нафтогазового ринку, що безпосередньо впливає на прибутковість газовидобувних компаній та невизначеність щодо динаміки світової економіки внаслідок COVID-19. Ми бачимо перспективу в нашій діяльності в Україні і у разі вирішення зазначених вище проблемних питань ми готові зробити необхідні додаткові зусилля для вирішення питання збільшення видобутку газу природного та покращення фінансово-економічних показників діяльності Товариства.

Організаційна структура та керівництво

Єдиним учасником ТОВ «ПРИКАРПАТСЬКА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ» на початку 2021 року замість нідерландської компанії "MND Ukraine B.V." стала чеська компанія АТ Ем Ен Ді Юкрейн (MND Ukraine a.s.), що було зафіксовано в українському державному реєстрі на початку лютого 2021 року. Бенефіціарні власники та співвідношення їх часток залишилося без змін – це громадянин Чеської республіки Карел Комарек та громадянин України Зіновій Козицький. Керівник компанії – Стеблецький Володимир Васильович. В Україні наша материнська компанія володіє ще також ТОВ «Горизонти» та ТОВ «Геологічне бюро «Львів», які є пов'язаними з нами компаніями.

3. Ліквідність та зобов'язання

За звітний 2021 рік Товариство значно покращило абсолютну більшість фінансових показників, що є заслугою як інвестора, Єдиного учасника, так і всього колективу. Власний капітал зріс у звітному році в порівнянні з попереднім більше ніж у 3 рази – з 17 млн.грн. до 54 млн.грн. Від валового збитку у майже 300 тис.грн. за попередній рік Товариство змогло напрацювати на валовий прибуток у звітному році майже на 44 млн.грн. Чистий фінансовий результат від збитку в 5,3 млн.грн. в попередньому році зріс до прибутку у 37,3 млн.грн. Залишки грошей на рахунках у банках з 241 тис.грн. на кінець 2020 року зросли до 29,925 млн.грн. на кінець звітного 2021 року. Поряд з цим, нами за звітний рік сплачено платежів на користь держави, в тому числі і в місцеві бюджети, на суму 9,46 млн. грн., що перевищує більше, ніж в 12 разів платежі за попередній рік. Треба відмітити, що після входження чеського інвестора ще жодного разу не були виплачені дивіденди. Інвестор намагається в першу чергу розвивати бізнес, очікуючи в майбутньому повернення вкладених коштів. За звітний 2021 рік Товариство значно покращило абсолютну більшість фінансових показників, що є заслугою як інвестора, Єдиного учасника, так і всього колективу. Власний капітал зріс у звітному році в порівнянні з попереднім більше ніж у 3 рази – з 17 млн.грн. до 54 млн.грн. Від валового збитку у майже 300 тис.грн. за попередній рік Товариство змогло напрацювати на валовий прибуток у звітному році майже на 44 млн.грн. Чистий фінансовий результат від збитку в 5,3 млн.грн. в попередньому році зріс до прибутку у 37,3 млн.грн. Залишки грошей на рахунках у банках з 241 тис.грн. на кінець 2020 року зросли до 29,925 млн.грн. на кінець звітного 2021 року. Поряд з цим, нами за звітний рік сплачено платежів на користь держави, в тому числі і в місцеві бюджети, на суму 9,46 млн. грн., що перевищує більше, ніж в 12 разів платежі за попередній рік. Треба відмітити, що після входження чеського інвестора ще жодного разу не були виплачені дивіденди. Інвестор намагається в першу чергу розвивати бізнес, очікуючи в майбутньому повернення вкладених коштів.

4. Екологічні аспекти

Вся діяльність ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія" ґрунтується на врахуванні та збереженні природного середовища, дотриманні принципів, спрямованих на підтримання екологічного балансу. Протягом останніх років у ході господарської діяльності не відбулось жодної аварії, нещасного випадку, наслідком яких була смерть або серйозне травмування постраждалих та/або нанесення значної шкоди навколишньому середовищу. Також відсутні факти порушення Товариством вимог екологічного та соціального законодавства, а також відповідно не застосовувалися до нас штрафні санкції (в т.ч. пов'язані з перевищенням встановлених норм викидів у атмосферу, воду, неналежну утилізацію відходів, порушення санітарно-гігієнічних умов праці тощо).

5. Соціальні аспекти та кадрова політика

Середньооблікова кількість працівників за 2021 рік ТОВ «ПРИКАРПАТСЬКА ЕНЕРГЕТИЧНА КОМПАНІЯ» становила 16 працівників. Весь кадровий склад Товариства є громадянами України, що говорить як про їх кваліфікацію, так і про високий рівень довіри до поточної діяльності підприємства зі сторони чеських інвесторів. Наш менеджмент регулярно підвищує свою кваліфікацію як в Україні, так і за кордоном. Світова пандемія наклала відбиток на наші можливості безпосереднього обміну інформацією і проведення тренінгів, проте навіть в таких умовах представники наших засновників приїжджали в Україну неодноразово для надання практичної і методичної допомоги в нашій діяльності.

12. Інша інформація

Відповідно до п.8 ч. II «Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління», затверджених наказом Міністерства фінансів України 07 грудня 2018 року № 982, «Звітним періодом для складання звіту про управління є календарний рік, який починається з 1 січня кожного року та закінчується 31 грудня того самого року», тобто 2021 року. Проте, ми фактично завершуємо цей Звіт на початку березня 2022 року. Товариство на даний час працює і робить свій внесок в перемогу України шляхом надання допомоги Збройним силам України, біженцям та волонтерам. Наші бенефіціари також зайняли активну проукраїнську позицію і допомагають Україні чим тільки можуть. Ми розуміємо всі ризики теперішньої ситуації в Україні в умовах неспровокованої агресії та війни з Росією. Проте, Товариство буде працювати стільки, скільки дозволить реальна військова ситуація в нашому регіоні і врешті, якби ця ситуація не складалась, ми поновимо все і розширимо нашу активність після перемоги України і закінченні цієї розв'язаної Росією війни.

Дата кінця звітного періоду

2021-12-31

Період, який охоплюється фінансовою звітністю

Рік, що закінчується 31 грудня 2021 року

Опис валюти подання

Валюта подання звітності відповідає функціональній валюті, якою є національна валюта України – гривня.

Рівень округлення, використаний у фінансовій звітності

Звітність складено у тисячах гривень, округлених до цілих.

тис. грн.

	Примітка	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду
Активи			
Непоточні активи			
Основні засоби	800500, 822100	18,136	19,787
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	800500, 823180	9	207
Загальна сума непоточних активів		18,145	19,994
Поточні активи			
Поточні запаси			1
Торговельна та інша поточна дебіторська заборгованість	800100, 800500	47,834	407
Грошові кошти та їх еквіваленти	800100, 800500	29,925	241
Загальна сума поточних активів за винятком непоточних активів або груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу або утримувані для виплат власникам		77,759	649
Загальна сума поточних активів		77,759	649
Витрати майбутніх періодів		10	
Загальна сума активів		95,914	20,643

Власний капітал та зобов'язання

тис. грн.

	Примітка	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду
Власний капітал			
Статутний капітал	800500	80,943	80,943
Нерозподілений прибуток		(26,733)	(64,040)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського підприємства		54,210	16,903
Загальна сума власного капіталу		54,210	16,903
Зобов'язання			
Непоточні зобов'язання			
Непоточне забезпечення			
Інше непоточне забезпечення	827570, 800500	2,419	1,854
Загальна сума непоточних забезпечень		2,419	1,854
Інші непоточні фінансові зобов'язання	800100, 800500		81
Загальна сума непоточних зобов'язань		2,419	1,935
Поточні зобов'язання			
Поточні забезпечення			
Поточні забезпечення на винагороди працівникам	800500	52	76
Загальна сума поточних забезпечень		52	76
Торговельна та інша поточна кредиторська заборгованість	800100, 800500	4,102	134
Інші поточні фінансові зобов'язання	800100, 800500	81	1,595
Інші поточні нефінансові зобов'язання	800100, 800500	35,050	
Загальна сума поточних зобов'язань за винятком зобов'язань, включених до груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу		39,285	1,805
Загальна сума поточних зобов'язань		39,285	1,805
Загальна сума зобов'язань		41,704	3,740
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		95,914	20,643

тис. грн.

	Примітки	Поточний звітний період	Попередній звітний період
Прибуток або збиток			
Прибуток (збиток)			
Дохід від звичайної діяльності	800200, 831150	837,160	128
Собівартість реалізації	800500	(793,267)	(413)
Валовий прибуток		43,893	(285)
Інші доходи	800500	4	300
Адміністративні витрати	800500	(1,712)	(1,402)

тис. грн.

	Примітки	Поточний звітний період	Попередній звітний період
Інша витрата	800500	(4,634)	(3,356)
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		37,551	(4,743)
Фінансові доходи	800200, 800500		17
Фінансові витрати	800200, 800500	(244)	(598)
Прибуток (збиток) до оподаткування		37,307	(5,324)
Прибуток (збиток) від діяльності, що триває		37,307	(5,324)
Прибуток (збиток)		37,307	(5,324)

ДОДАТОК Б2

Суб'єкт господарювання: **ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія"**
 Ідентифікатор суб'єкта господарювання **36042045**

за 2022 рік

Дата звіту про управління 2022-12-31

Цей Звіт про управління складено відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

Назва суб'єкта господарювання, що звітує, або інші засоби ідентифікації ТОВ "Прикарпатська енергетична компанія"

Ідентифікаційний код юридичної особи 36042045

Сайт компанії <http://pek.net.ua/>

Пояснення зміни назви суб'єкта господарювання, що звітує, або інших способів ідентифікації у порівнянні з кінцем попереднього звітного періоду

Зміни назви протягом звітного періоду не було.

Опис характеру фінансової звітності

Ця фінансова звітність стосується одного суб'єкта господарювання.

Дата кінця звітного періоду 2022-12-31

Період, який охоплюється фінансовою звітністю

Рік, що закінчується 31 грудня 2022 року

Опис валюти подання

Валюта подання звітності відповідає функціональній валюті, якою є національна валюта України – гривня.

Рівень округлення, використаний у фінансовій звітності

Звітність складено у тисячах гривень, округлених до цілих

тис. грн

	Примітка	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду
Активи			
Непоточні активи			
Основні засоби	800500, 822100	17,084	18,136
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	800500, 823180	1	9
Загальна сума непоточних активів		17,085	18,145
Поточні активи			
Поточні запаси	800100, 826380	34	
Торговельна та інша поточна дебіторська заборгованість	800100, 800500	719	47,834
Грошові кошти та їх еквіваленти	800100, 800500	72,824	29,925
Загальна сума поточних активів за винятком непоточних активів або груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу або утримувані для виплат власникам		73,577	77,759
Загальна сума поточних активів		73,577	77,759

тис. грн

	Примітка	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду
Витрати майбутніх періодів		16	10
Загальна сума активів		90,678	95,914
Власний капітал та зобов'язання			
Власний капітал			
Статутний капітал	800500	80,943	80,943
Нерозподілений прибуток	800200	6,418	(26,733)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського підприємства		87,361	54,210
Загальна сума власного капіталу		87,361	54,210
Зобов'язання			
Непоточні зобов'язання			
Непоточне забезпечення			
Інше непоточне забезпечення	827570	2,558	2,419
Загальна сума непоточних забезпечень		2,558	2,419
Інші непоточні фінансові зобов'язання	800100, 800500	271	
Загальна сума непоточних зобов'язань		2,829	2,419
Поточні зобов'язання			
Поточні забезпечення			
Поточні забезпечення на винагороди працівникам	800500	111	52
Загальна сума поточних забезпечень		111	52
Торговельна та інша поточна кредиторська заборгованість	800100, 800500	115	4,102
Поточні податкові зобов'язання, поточні	800100, 800500	145	
Інші поточні фінансові зобов'язання	800100, 800500	117	81
Інші поточні нефінансові зобов'язання			35,050
Загальна сума поточних зобов'язань за винятком зобов'язань, включених до груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу		488	39,285
Загальна сума поточних зобов'язань		488	39,285
Загальна сума зобов'язань		3,317	41,704
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		90,678	95,914

тис. грн

	Примітки	Поточний звітний період	Порівняльний звітний період
Прибуток або збиток			
Прибуток (збиток)			
Дохід від звичайної діяльності	800200, 831150	309,048	837,160
Собівартість реалізації	800500	(269,729)	(793,267)

тис. грн

	Примітки	Поточний звітний період	Порівняльний звітний період
Валовий прибуток		39,319	43,893
Інші доходи	800500		4
Адміністративні витрати	800500	(1,943)	(1,712)
Інша витрата	800500	(5,285)	(4,634)
Інші прибутки (збитки)	800500	(7)	
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		32,084	37,551
Фінансові доходи	800200, 800500	2,536	
Фінансові витрати	800200, 800500	(158)	(244)
Прибуток (збиток) до оподаткування		34,462	37,307
Податкові доходи (витрати)		(1,311)	
Прибуток (збиток) від діяльності, що триває		33,151	37,307
Прибуток (збиток)		33,151	37,307

Суб'єкт господарювання: **ТОВ "ГОРИЗОНТИ"**
 Ідентифікатор суб'єкта господарювання **36828617**

↑

за 2021 рік

Дата звіту про управління 2021-12-31

Цей Звіт про управління складено відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

1. Інформація про діяльність та організаційну структуру

Інформація про основну діяльність

ТОВ «ГОРИЗОНТИ» здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Товариство має спеціальні дозволи на користування надрами, що видані Державною службою геології та надр України та ліцензію на постачання природного газу, яка видана НКРЕКП. Товариство є членом Європейської бізнес-асоціації, обслуговується у Львівському офісі великих платників податків, неодноразово отримувало подяки та дипломи як сумлінний платник податків.

Період, який охоплюється фінансовою звітністю

Рік, що закінчується 31 грудня 2021 року

Опис валюти подання

Валюта подання звітності відповідає функціональній валюті, якою є національна валюта України – гривня.

Рівень округлення, використаний у фінансовій звітності

Звітність складено у тисячах гривень, округлених до цілих

		тис. грн.	
	Примітка	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду
Активи			
Непоточні активи			
Основні засоби	800500, 822100	543,730	429,093
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	800500, 823180	134,647	7,206
Торговельна та інша непоточна дебіторська заборгованість	800500	3,656	
Відстрочені податкові активи	800500, 835110	2,181	910
Загальна сума непоточних активів		684,214	437,209
Поточні активи			

		тис. грн.	
	Примітка	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду
Поточні запаси	800100, 826380	2,915	985
Торговельна та інша поточна дебіторська заборгованість	800100, 800500	28,782	34,307
Інші поточні нефінансові активи	800500	256	85
Грошові кошти та їх еквіваленти	800100, 800500	457,489	67,450
Загальна сума поточних активів за винятком непоточних активів або груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу або утримувані для виплат власникам		489,442	102,827
Загальна сума поточних активів		489,442	102,827
Витрати майбутніх періодів		647	
Загальна сума активів		1,174,303	540,036
Власний капітал та зобов'язання			
Власний капітал			
Статутний капітал	800500	1,184	168,184
Нерозподілений прибуток		818,477	114,058
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського підприємства		819,661	282,242
Загальна сума власного капіталу		819,661	282,242
Зобов'язання			
Непоточні зобов'язання			
Непоточне забезпечення			
Інше непоточне забезпечення	827570	27,248	13,590
Загальна сума непоточних забезпечень		27,248	13,590
Інші непоточні фінансові зобов'язання	800100, 800500		812
Загальна сума непоточних зобов'язань		27,248	14,402
Поточні зобов'язання			
Поточні забезпечення			
Поточні забезпечення на винагороди працівникам	800500	1,188	769
Загальна сума поточних забезпечень		1,188	769

		тис. грн.	
	Примітка	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду
Торговельна та інша поточна кредиторська заборгованість	800100, 800500	215,063	179,220
Поточні податкові зобов'язання, поточні	800100, 800500	109,895	7,978
Інші поточні фінансові зобов'язання	800100, 800500	1,248	55,425
Загальна сума поточних зобов'язань за винятком зобов'язань, включених до груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу		327,394	243,392
Загальна сума поточних зобов'язань		327,394	243,392
Загальна сума зобов'язань		354,642	257,794
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		1,174,303	540,036

		тис. грн.	
	Примітки	Поточний звітний період	Попередній звітний період
Прибуток або збиток			
Прибуток (збиток)			
Дохід від звичайної діяльності	800200, 831150	1,413,457	180,104
Собівартість реалізації	800500	(314,959)	(79,945)
Валовий прибуток		1,098,498	100,159
Інші доходи	800500	527	3,213
Витрати на збут	800500	(1,805)	(1,608)
Адміністративні витрати	800500	(18,737)	(13,342)
Інша витрата	800500	(45,858)	(14,563)
Інші прибутки (збитки)	800500	(51,470)	(8,512)
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		981,155	65,347
Фінансові доходи	800200, 800500	1,879	710
Фінансові витрати	800200, 800500	(8,590)	(3,543)
Прибуток (збиток) до оподаткування		974,444	62,514
Витрати на сплату податку (доходи від		(175,340)	(11,254)

тис. грн.

	Примітки	Поточний звітний період	Попередній звітний період
повернення податку)			
Прибуток (збиток) від діяльності, що триває		799,104	51,260
Прибуток (збиток)		799,104	51,260

Суб'єкт господарювання: ТОВ "ГОРИЗОНТИ"
Ідентифікатор суб'єкта господарювання 36828617

ТОВ "ГОРИЗОНТИ"

за 2022 рік

Дата звіту про
управління

2022-12-31

Цей Звіт про управління складено відповідно до вимог ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

1. Інформація про діяльність та організаційну структуру

Інформація про основну діяльність

ТОВ «ГОРИЗОНТИ» здійснює свою діяльність у галузі добування та постачання природного газу. Товариство має спеціальні дозволи на користування надрами, що видані Державною службою геології та надр України та ліцензію на постачання природного газу, яка видана НКРЕКП. Товариство є членом Європейської бізнес-асоціації, обслуговується у Львівському офісі великих платників податків, неодноразово отримувало подяки та дипломи як сумлінний платник податків. Послідовно впроваджуючи європейські традиції та в світлі нормативних вимог українського законодавства ми оприлюднюємо наше бачення основних тенденцій і факторів, які впливають на нашу діяльність, на розвиток нашого бізнесу в Україні.

Мета, цілі та стратегії досягнення цих цілей

Вся діяльність ТОВ «ГОРИЗОНТИ» спрямована на поєднанні бізнес-інтересів інвесторів та інтересів українського суспільства. ТОВ «ГОРИЗОНТИ» користується науково-технічними розробками і передовими європейськими практиками. На майбутні перспективи безпосередній вплив на даний час здійснює, в першу чергу, розв'язана московським диктатором війна. Ми впевнені в перемозі України і сподіваємося на швидше завершення цієї війни, початок процесу вступу України до ЄС, пов'язаний з цим процес покращення бізнес-клімату та інвестиційний клімату в Україні, зокрема прозорий доступ до послуг «Нафтогаз України», до отримання ліцензій на нові площі, вільний доступ постачальників природного газу до всіх споживачів в поєднанні з ринковими принципами ціноутворення, а також зміни податкового законодавства, особливо розмірів рентної плати. Залишиться, на наш погляд, з числа міжнародних факторів, волатильність нафтогазового ринку, що безпосередньо впливає на прибутковість газовидобувних компаній. Ми бачимо велику перспективу в нашій діяльності в Україні, особливо після перемоги у війні, та готові зробити необхідні додаткові зусилля для вирішення питання збільшення видобутку газу природного та покращення фінансово-економічних показників діяльності Товариства.

Організаційна структура та керівництво

Наше Товариство є підприємством зі 100% - ми іноземними європейськими інвестиціями. Ми відкриті з самого початку для застосування європейських практик прозорості в діяльності бізнесу. Єдиним учасником ТОВ «ГОРИЗОНТИ» є чеська компанія AT Em En Di Юкрейн (MND Ukraine a.s.). Бенефіціарні власники – це громадянин Чеської Республіки Карел Комарек та громадянин України Зіновій Козицький. В Україні наша материнська компанія володіє ще також ТОВ «Геологічне бюро «Львів» та ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія», які є пов'язаними з нами компаніями.

2. Вплив економічної ситуації на фінансовий стан та результати діяльності

Звітний 2022 рік став найдраматичнішим в історії для всієї України та для всього цивілізованого світу за останні майже 80 років. Неспровокована агресія росії проти України вплинула на Україну та Європу. Вплинула вона також на нашу діяльність. З першого дня агресії наші бенефіціари зайняли активну проукраїнську позицію і надають значну допомогу. Протягом 2022 року було надано в значних обсягах допомогу нашим силам оборони та здійснено сприяння з облаштування біженців з України в Чеській Республіці. Протягом 2022 року відбулося певне скорочення видобутку природного газу, але ми продовжуємо робити свій вагомий внесок в один з найважливіших пріоритетів всієї української економіки. Товариство на даний час працює і робить свій внесок в перемогу України шляхом безперервних поставок природного газу, надання допомоги Збройним силам України, біженцям та волонтерам. Ми розуміємо всі ризики теперішньої ситуації в Україні в умовах неспровокованої агресії та війни з Росією. Проте, Товариство буде працювати стільки, скільки дозволить реальна військова ситуація в нашому регіоні і врешті, якби ця ситуація не складалась, ми поновимо все і розширимо нашу активність після перемоги України і закінченні цієї розв'язаної московською імперією війни.

3. Ліквідність та зобов'язання

Внаслідок сприятливої цінової кон'юнктури на нашу основну продукцію та за рахунок введення в експлуатацію декількох нових свердловин, підприємство отримало значні прибутки, що сприяло рішенню материнської компанії виплатити дивіденди (була виплачена сума 650 млн. грн.). У звітному 2022 році відбулося значне зростання чистого доходу підприємства – від 1,413 млрд.грн. до 2,222 млрд.грн. (або на 57 відсотків), збільшився фінансовий результат до оподаткування за звітний рік майже на 40 відсотків – від 974 млн.грн. до 1 378 млн.грн. Аналогічно зріс чистий фінансовий результат (прибуток) з 799 млн. грн. до прибутку в розмірі 1 130 млн.грн. Компанія планує спрямувати прибутки на розширення виробництва та новий геологічний пошук. На рахунках у банках на кінець 2022 року знаходилося більше 486 млн.грн., що перевищує залишок коштів на кінець попереднього 2021року. Також треба відмітити, що вартість основних засобів зросла за звітний 2022 рік, не

зважаючи на військові дії в Україні, майже на половину – від 544 млн.грн. до 802 млн.грн., що свідчить про розвиток підприємства навіть в умовах війни.

4. Екологічні аспекти

ТОВ «ГОРИЗОНТИ» фінансово підтримує численні громадські та благодійні заходи та проекти, які зосереджені на охороні навколишнього середовища, розвитку культури та освіти. Відповідно до наших принципів ведення бізнесу та поваги до навколишнього середовища, наші спонсорські заходи спрямовані в першу чергу на проекти в громадах, де ми працюємо. Зокрема – за 2022 рік в місцях розміщення виробничих потужностей надано благодійної допомоги на загальну суму 2,4 млн.грн. Крім цього традиційного напрямку, ми надали благодійну допомогу на ЗСУ та допомогу переселенцям на загальну суму 14,8 млн.грн. Вся діяльність ТОВ «ГОРИЗОНТИ» ґрунтується на врахуванні та збереженні природного середовища, дотриманні принципів, спрямованих на підтримання екологічного балансу. Протягом останніх років у ході господарської діяльності не відбулось жодної аварії, нещасного випадку, наслідком яких була смерть або серйозне травмування постраждалих та/або нанесення значної шкоди навколишньому середовищу. Також відсутні факти порушення Товариством вимог екологічного та соціального законодавства, а також відповідно не застосовувалися до нас штрафні санкції (в т.ч. пов'язані з перевищенням встановлених норм викидів у атмосферу, воду, неналежну утилізацію відходів, порушення санітарно-гігієнічних умов праці тощо).

5. Соціальні аспекти та кадрова політика

Треба відмітити, що не зважаючи на війну компанія не здійснювала скорочення штатів. Власники розуміють тимчасовість цієї ситуації і неминучість перемоги України та тому ще збільшують штат працівників та залучають нових кваліфікованих спеціалістів. Так, середньооблікова кількість працівників за 2021 рік ТОВ «ГОРИЗОНТИ» становила 32 працівника, а за 2022 рік - 35. Наші працівники, не зважаючи на складний стан в умовах війни, регулярно проходили онлайн-тренінги в чеській компанії MND a.s., де вивчали європейські управлінські та геолого-добувні практики. Наш менеджмент регулярно підвищує свою кваліфікацію.

		тис. грн	
	Примітка	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду
Активи			
Непоточні активи			
Основні засоби	800500, 822100	801,969	543,730
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	800500, 823180	131,109	134,647
Торговельна та інша непоточна дебіторська заборгованість	800500	3,903	3,656
Відстрочені податкові активи	800500, 835110	3,327	2,181
Загальна сума непоточних активів		940,308	684,214
Поточні активи			
Поточні запаси	800100, 826380	41,287	2,915
Торговельна та інша поточна дебіторська заборгованість	800100, 800500	27,854	28,782
Інші поточні нефінансові активи	800500	1,519	256
Грошові кошти та їх еквіваленти	800100, 800500	486,453	457,489
Загальна сума поточних активів за винятком непоточних активів або груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу або утримувані для виплат власникам		557,113	489,442
Загальна сума поточних активів		557,113	489,442
Витрати майбутніх періодів		704	647
Загальна сума активів		1,498,125	1,174,303
Власний капітал та зобов'язання			
Власний капітал			
Статутний капітал	800500	1,184	1,184

тис. грн

	Примітка	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду
Нерозподілений прибуток	800200	1,298,931	818,477
Загальна сума власного капіталу		1,300,115	819,661
Зобов'язання			
Непоточні зобов'язання			
Непоточне забезпечення			
Інше непоточне забезпечення	827570	38,688	27,248
Загальна сума непоточних забезпечень		38,688	27,248
Інші непоточні фінансові зобов'язання	800100, 800500	3,374	
Загальна сума непоточних зобов'язань		42,062	27,248
Поточні зобов'язання			
Поточні забезпечення			
Поточні забезпечення на винагороди працівникам	800500	2,015	1,188
Загальна сума поточних забезпечень		2,015	1,188
Торговельна та інша поточна кредиторська заборгованість	800100, 800500	141,003	215,063
Поточні податкові зобов'язання, поточні	800100, 800500	11,759	109,895
Інші поточні фінансові зобов'язання	800100, 800500	1,171	1,248
Загальна сума поточних зобов'язань за винятком зобов'язань, включених до груп вибуття, класифікованих як утримувані для продажу		155,948	327,394
Загальна сума поточних зобов'язань		155,948	327,394
Загальна сума зобов'язань		198,010	354,642
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		1,498,125	1,174,303

тис. грн

	Примітки	Поточний звітний період	Порівняльний звітний період
Прибуток або збиток			
Прибуток (збиток)			
Дохід від звичайної діяльності	800200, 831150	2,222,247	1,413,457
Собівартість реалізації	800500	(749,232)	(314,959)
Валовий прибуток		1,473,015	1,098,498
Інші доходи	800500	333	527
Витрати на збут	800500	(4,290)	(1,805)
Адміністративні витрати	800500	(25,639)	(18,737)
Інша витрата	800500	(58,945)	(45,858)
Інші прибутки (збитки)	800500	(14,767)	(51,470)
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		1,369,707	981,155
Фінансові доходи	800200,	11,808	1,879

тис. грн

	Примітки	Поточний звітний період	Порівняльний звітний період
	800500		
Фінансові витрати	800200, 800500	(2,877)	(8,590)
Прибуток (збиток) до оподаткування		1,378,638	974,444
Податкові доходи (витрати)		(248,184)	(175,340)
Прибуток (збиток) від діяльності, що триває		1,130,454	799,104
Прибуток (збиток)		1,130,454	799,104

тис. грн

	Поточний звітний період	Порівняльний звітний період
Прибуток (збиток)	1,130,454	799,104
Загальна сума сукупного доходу	1,130,454	799,104

тис. грн

	Поточний звітний період	Порівняльний звітний період
Грошові потоки від (для) операційної діяльності		
Класи надходжень грошових коштів від операційної діяльності		
Надходження від продажу товарів та надання послуг	2,574,903	1,758,689
Надходження за орендою та подальшим продажем активів, утримуваних для оренди іншими особами і в подальшому утримуваних для продажу	330	305
Інші надходження грошових коштів від операційної діяльності	105	7
Класи виплат грошових коштів від операційної діяльності		
Виплати постачальникам за товари та послуги	(492,412)	(158,155)
Виплати працівникам та виплати від їх імені	(18,489)	(12,117)
Інші виплати грошових коштів за операційною діяльністю	(1,047,482)	(336,137)
Чисті грошові потоки від (використані у) діяльності	1,016,955	1,252,592

БІБЛІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Тема магістерської роботи: «Шляхи підвищення економічної ефективності функціонування газовидобувних підприємств»

Обсяг пояснювальної записки – 91 стор

1. Мета та завдання магістерської роботи.
2. Фактори впливу на економічну діяльність підприємства.
3. Частка ринку приватних газовидобувних компаній України за 2022 рік
4. Обсяги видобутку та споживання природного газу в Україні за 2018-2022 роки
5. Динаміка техніко-економічних показників ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки
6. Результати розрахунку показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки
7. Динаміка показників рентабельності ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти» за 2020-2022 роки
8. Динаміка показників ефективності витрат ТОВ «Прикарпатська енергетична компанія» та ТОВ «Горизонти» за 2020-2022
9. Матриця SWOT аналізу діяльності газовидобувних підприємств
10. Шляхи підвищення ефективності функціонування газовидобувних підприємств

11.01.2024 р.

Єфімчук М. В.